

SEIKKAILUPEDAGOGINEN
HARRASTERYHMÄ
LASTENSUOJELUN ASIAKKAILLE

Ilari Rautiainen

Roosa Rätty

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Helsinki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Rautiainen, Ilari & Rätty, Roosa. Seikkailupedagoginen harrasteryhmä lastensuojelun asiakkaille. Helsinki, syksy 2016, 53s., 4 liitettä. Diakonia -ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämä opinnäytetyö on toiminnallisin menetelmin toteutettu produktio, jonka tavoitteena on tukea lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten harrastuneisuutta ja ryhmätyötaitojen kehittymistä toiminnallisen ryhmän kautta. Järjestimme yhteistyössä Helsingin kaupungin lastensuojelun kanssa viisiosaisen bofferointi-ryhmän lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakkaille. Bofferointi on kamppailulaji jossa käytetään pehmustettuja miekkoja, kilpiä ja muita keskiaikaisia aseita. Lajissa korostuu yhdessä tekeminen enemmän kuin fyysinen osaaminen.

Teoreettisina lähtökohtina opinnäytetyössä ovat lastensuojelu, seikkailupedagogiikka sekä ryhmätoiminta. Opinnäytetyössä kerrotaan pääpiirteittäin lastensuojelun sisällöstä, tarkoituksesta ja tavoitteista sekä avaamme avo- ja sijaishuollon termejä. Seikkailupedagogia -käsitteen taustoja ja seikkailullisen toiminnan mahdollisuuksia sosiaalialalla käsitellään. Seikkailupedagogisessa toiminnassa on olennaista ryhmä ja sen vaikutus yksilöön. Ryhmätoiminnan käsitettä tarkastellaan ryhmän merkityksen, ryhmän kehityksen sekä ryhmänohjaamisen näkökulmista.

Opinnäytetyön käytännöntoteutus tapahtui kesällä 2016 ja toimintaan osallistui yhteensä kuusi 12–17-vuotiasta lasta ja nuorta. Ryhmänohjauskerroilla käytiin läpi bofferoinnin perusteita, kuten tekniikkaa, sääntöjä ja välineiden käyttöä. Jokaiselle ryhmänohjauskerralla kerrattiin säännöt ja tehtiin erilaisia boffausharjoitteita siten, että osallistujien taidot kehittyivät ryhmän edetessä. Palautteen ja omien havaintojen mukaan osallistuneet lapset ja nuoret olivat innostuneita toiminnasta ja tunnelma oli mukava ja avoin. Loppua kohden osallistujat myös ottivat enemmän kontaktia toisiinsa ja ryhmässä syntyi spontaania keskustelua ja yhdessä oleminen oli luontevaa. Jokaisen ryhmänohjauskerran jälkeen vietettiin yhteinen hetki välipalaa syöden, joka tuntui olevan lapsille ja nuorille erityisen tärkeä.

Avainsanat: elämyspedagogiikka, seikkailukasvatus, lastensuojelu, ryhmätoiminta, toiminnallisuus

ABSTRACT

Rautiainen, Ilari and Rätty, Roosa. Adventure educational group for the customers of children welfare. 53p. 4 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2016. Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services.

The bachelor's thesis is a production that was put into practice by functional methods. The meaning of the thesis was to support childrens' and adolescents', who are customers of child welfare, hobbyism and development of group skills through a functional group. A five-day lasting boffering-group was organized in cooperation with the city of Helsinki's child welfare department.

The main theory of the thesis concentrated on child welfare, adventure education and group theories. In the chapter on children welfare will be explained the main idea and aims of child welfare and defined the terms of institutional and non-institutional care. The term adventure education will be defined and the opportunities it could have on the social field are discussed. The chapter on group theories concentrates on the value that group gives to an adolescent, development of the group dynamics and coaching of a group.

The implementation of the project took place in the summer 2016. In total we got six attendees between ages of 12 and 17. During the group sessions was first learnt the basics of boffering, including rules, techniques and use of equipment. The program was planned so that everyone can participate and have a great time despite attenders' age, physical condition or ability to learn new skills. The atmosphere in the group was really open and excited. Attendees were interested in boffering and said that they could possibly start to do it more often if possible. The group lasted a very short time but still attendees started to take contact to each other and start spontaneous conversations.

Keywords: adventure education, children welfare, group theories, functionality

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LASTENSUOJELU	8
2.1 Lastensuojelun tarkoitus.....	8
2.2 Avohuolto	9
2.3 Sijaishuolto	11
2.4 Lastensuojelun asiakkaat	12
3 SEIKKAILUPEDAGOGIIKKA	14
3.1 Seikkailupedagogiikan lähtökohdat	14
3.2 Seikkailupedagogiikka lastensuojelussa	16
3.3 Bofferointi	18
4 RYHMÄTOIMINTA	20
4.1 Ryhmän merkitys lapsille ja nuorille	20
4.2 Ryhmän kehitys.....	22
4.3 Ryhmänohjaaminen	24
4.4 Seikkailupedagogisen toiminnan ohjaaminen.....	26
5 TARKOITUS JA TAVOITTEET	27
6 BOFFEROINTI-RYHMÄN TOTEUTUS.....	28
6.1 Yhteistyökumppani	28
6.2 Kohderyhmä.....	29
6.3 Ryhmänohjauksen suunnittelu	29
6.4 Ryhmänohjauksen toteutus.....	31
6.5 Ryhmänohjauksen arviointi	34
7 ARVIOINNIN TULOKSET	36
8 POHDINTA	38
8.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	38
8.2 Opinnäytetyöprosessin pohdinta	39

8.3 Ammatillinen kasvu	41
8.4 Johtopäätökset ja kehittämisideat	43
LÄHTEET	45
LIITE 1: Mainos ryhmätoiminnasta.....	48
LIITE 2: Ryhmänohjaukertojen rakenne.....	49
LIITE 3: Lomake kirjallista palautetta varten	51
LIITE 4: Bofferoinnin pelejä ja harjoitteita	52

1 JOHDANTO

Seikkailupedagogiset toiminnot, kuten melonta, veneily, kiipeily ja leiritoiminta, ovat jo pitkään olleet hyvin suosittuja nuorisotyön parissa. Vauhdikkaat toiminnot herättävät mielenkiintoa ja tempaavat nuoret mukaan toimintaan. Seikkailupedagogisessa toiminnassa korostuu ryhmän merkitys ja toisten kohtaaminen luontevasti tekemisen yhteydessä. (Pulkamo 2008, 498.) Seikkailulla tarkoitetaan toimintaa, jossa toimijat ovat mukana aktiivisessa ja elämyksellisessä toiminnassa yhdessä ryhmänä (Telemäki & Bowles 2001, 32). Seikkailupedagogisessa toiminnassa korostuu kokemusten ja elämysten merkitys oppimisprosessiin (Karpinen & Latomaa 2015, 46).

Tarjoamalla lastensuojelun asiakkaille positiivisia elämyksiä pyritään ehkäisemään ajautumista negatiivisten elämysten piiriin, kuten alkoholin ja päihteiden käyttö. Seikkailupedagogista toimintaa järjestämällä lapset saavat mahdollisuuden kanavoida elämyshakuisuuttaan positiivisella tavalla. Seikkailupedagogiikka tarjoaa mahdollisuuden tilanteeseen, joissa lapsi voi hallita omaa käytöstään ja toimintaansa turvallisessa ympäristössä. (Pasanen 2000; 63, 68.)

Sosionomi- (AMK) tutkintoon kuuluva opinnäytetyömme on lastensuojeluasiakkaiden kanssa toteutettava toiminnallinen produktio, jonka tarkoituksena on tukea lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten harrastuneisuutta ja ryhmätyötaitoja. Järjestimme yhteistyössä Helsingin kaupungin lastensuojelun toiminnallisen työn kanssa ryhmätoimintaa, jossa ohjasimme viitenä peräkkäisenä päivänä 12–17-vuotiaille lastensuojelun asiakkaille keskiaikaisvaikutteista kamppailulajia bofferointia eli pehmomiekkailua. Lajissa korostuu yhdessä tekeminen, liikunnallisuus ja elämyksellisyys.

Käyttämämme seikkailupedagoginen toiminta, eli bofferointiryhmä, tarjoaa lapsille ja nuorille onnistumisen kokemuksia, virikkeellistä toimintaa, sekä edistää lapsen kasvua ja kehitystä ryhmätilanteissa ja sosiaalisissa taidoissa. Mielestämme boffaus on lajina sellainen, joka motivoi lapsia ja nuoria kokeilemaan uusia asioita, sekä ylittämään itsensä. Bofferointi on suhteellisen tuntematon laji,

joten tutustumalla siihen lapset ja nuoret saavat ainutlaatuisen ja eksoottisen kokemuksen yhdessä tekemisestä.

Opinnäytetyömme toimii esimerkkinä siitä, kuinka toiminnallisilla menetelmillä voi tehdä lastensuojelun parissa tehdystä työstä monipuolisempaa ja virikkeellisempää.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelun tarkoitus

Lastensuojelu on lain määräämää toimintaa jokaisen lapsen turvallisen kasvun turvaamiseksi. Lastensuojelussa ensisijaista on lapsen ja perheen hyvinvointi, ja palveluja tulee järjestää sekä lapselle, vanhemmille että perheen muille jäsenille. (Räty 2015, 4.) Sosiaalihuoltolaki (2014/1301) velvoittaa kuntia järjestämään perustason sosiaalihuoltoa sitä tarvitseville kuntalaisilleen. Ehkäisevä lastensuojelutyö luokitellaan lapsiperheiden peruspalveluksi, eli kyseessä on silloin sosiaalihuoltolain alainen toiminta. Sosiaalihuoltolaissa sanotaan, että ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin suhteisiin ovat osa sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalista kuntoutusta on tarjottava ”sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi”. Sosiaalihuoltolain (2014/1301) mukaan erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille voidaan järjestää vertaisryhmätoimintaa. Kun peruspalvelut eivät enää riitä turvaamaan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia, on järjestettävä lastensuojelulain (2007/417) edellyttämiä toimia lapsen edun saavuttamiseksi (Araneva 2016, 40–41).

Lastensuojelulain (2007/417) tarkoituksena on taata ”jokaisen lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun”. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta on vanhemmilla. Lasten ja perheiden kanssa työskentelevien viranomaisten on kuitenkin tuettava vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Apua ja tukea on tarjottava riittävän varhain ja tarvittaessa ohjattava perhe lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on järjestettävä palveluja ja tukitoimia, jotka tukevat ja auttavat vanhempia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lähtökohtana työskentelylle on aina lapsen etu. Ensisijaisena tukimuotona käytetään aina avohuollon tukitoimia. (Araneva 2016, 159; Lastensuojelulaki 2007/417.)

2.2 Avohuolto

Avohuollon tukitoimia on järjestettävä välittömästi, kun tarve lastensuojelun palveluille on todettu. Avohuollon tukitoimien periaatteena on tukea ja edistää lapsen tervettä ja positiivista kehitystä. Tukitoimien avulla pyritään myös vahvistamaan lapsen vanhempien kykyä kasvattaa ja pitää huolta lapsestaan. Avohuollon palveluita voidaan järjestää vain vapaaehtoisesti, eli sekä lapset ja vanhemmat voivat halutessaan kieltäytyä tukitoimista. Tukitoimien järjestäminen ja onnistuminen edellyttää palvelunsaajalta aktiivisuutta ja osallistumista. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Sosiaalityöntekijä tekee asiakassuunnitelman perusteella päätöksen lapsen ja perheen saamista tukitoimenpiteistä. Lastensuojelulain 4 §:n 2 momentin arviointiperusteiden mukaisesti sosiaalityöntekijän pitää vertailla avoimesti erilaisia tukitoimia ja valita niistä asiakkaan tarpeisiin sopivin vaihtoehto. Toimenpiteiden tulee olla sopivia ja riittäviä, jotta lapsi saa tarvitsemaansa hoitoa ja huolenpitoa. Avohuolto on ensisijainen keino tukea asiakkaita. Tämä keskeinen periaate ei kuitenkaan välttämättä toimi vuosikausia jatkuvien tukitoimenpiteiden avulla, joilla pyritään hallitsemaan lapsen kehitykselle tai terveydelle vaaraa aiheuttavaa tilannetta siten, että olosuhteet kotona ovat lapsen kannalta korkeintaan siedettävät tai kohtuulliset. Avohuollon tukitoimenpiteiden avulla ei ole tarkoitus ylläpitää mahdottomuutta tai rakenteita, jotka jatkavat lapsen kehityksen tai terveyden vaarantamista. (Araneva 2016, 258–259.)

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on toimittava johdonmukaisesti avohuollon tukitoimenpiteiden hyödyntämisessä. Työntekijän tulee seurata lapsen ja perheen tilannetta aktiivisesti ja arvioida tukitoimien vaikuttavuutta. Tukitoimien on vastattava tarpeisiin, ja niiden pitää näkyä asiakassuunnitelmassa. Suunnitelmat on myös pidettävä ajan tasalla. Yksityiskohtainen ja jatkuva kirjaaaminen dokumentoi tukitoimia ja edistää työn jatkuvuutta. Sosiaalityöntekijän tulee pitää yhteyttä lapseen ja kuulla hänen toiveitaan, ajatuksiaan, tunteitaan ja kokemuksiaan koko avohuollon asiakkuuden ajan aktiivisesti. Lapsi ei saa olla toimen-

piteiden passiivinen kohde ilman sananvaltaa häntä koskevissa asioissa. Sosiaalityöntekijän on myös tarvittaessa mahdollistettava tapaamisia lapsen kanssa kahdestaan ilman perheen läsnäoloa. (Araneva 2016, 259–260.)

Avohuollon tukitoimia on lukuisia. Lapselle ja perheelle voidaan järjestää tukihenkilö- tai perhe, jotka auttavat arjen hallinnassa. Asiakkaalla on mahdollisuus kotipalveluun, jossa työntekijä tulee auttamaan arjen töissä. Avohuollon tukitoimena on myös mahdollista järjestää lapselle päivähoitopaikka tarvittaessa. (Araneva 2016, 261.) Perhettä on mahdollisuus tukea myös taloudellisesti myöntämällä perheelle toimeentulotukea tai ehkäisevää toimeentulotukea. Lastensuojelulain (2007/417) 36§:n mukaan on mahdollisuus tarjota myös sosiaalityön neuvonta- ja ohjauspalvelua, joka antaa tukea ”lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen”. Avohuollon tukitoimena on mahdollista tukea lasta taloudellisesti koulunkäynnissä, harrastuksissa ja muissa henkilökohtaisissa menoissa. Lasta tuetaan myös ylläpitämään tärkeitä sosiaalisia suhteita. Itsenäistyvää lasta tai nuorta voidaan tukitoimena tukea ammatin, asunnon ja työn hankinnassa. (Araneva 2016, 262; Aer 2012, 72; Rätty 2015, 318.)

Yhteistyössä terveystyöntekijöiden kanssa avohuollon tukitoimena voidaan järjestää lapselle tai nuorelle hoito- ja terapiapalveluita. Sosiaali- ja terveystyöntekijöiden tulee toimia yhdenmukaisesti, ja kaikkien osapuolien tulee olla tietoisia tavoitteista. Lapsen tai nuoren on saatava tarvitsemansa psykiatriset palvelut. (Araneva 2016, 262; Rätty 2015, 321.) Jos lastensuojelullinen tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuoltopalveluista, on nämä puutteet korjattava viipymättä, kuten terveydenhuoltolaissa (2010/1326) 69.2 § määrittellään.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimena voidaan järjestää myös tehostettua perhetyötä tai perhekuntoutusta. Perhetyö on kotona tehtävää perhetyöntekijän antamaa keskusteluapua tai opastusta arjen eri asioissa, ja sen tarkoituksena on erityisesti tukea vanhemmuutta. (Rätty 2015, 321.) Perhekuntoutuksessa koko perhe voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä laitokseen tai perhehoitoon. Tämä tulee kyseeseen, kun tilanne lapsen ja perheen kesken on kriisiytynyt tai

kriisiytymässä, ja uhkana saattaa olla huostaanotto. Sijoitus voi liittyä myös lapsen huoltajan kuntoutukseen esimerkiksi päihdehuollon laitoksessa. (Araneva 2016, 263; Rätty 2015, 321.)

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä myös yksin, jos lapsen etu tätä vaatii. Avohuollon sijoituksen tarkoituksena voi olla tuen tarpeen arvioiminen tai lapsen kuntouttaminen. Vanhemman tai muun huoltajan sairaus tai muu vastaava syy, kuten mielenterveyskuntoutus, voi myös olla syy sijoitukseen avohuollon tukitoimenpiteenä. Lasta ei kuitenkaan saa sijoittaa avohuollon tukitoimenpiteenä, jos huostaanoton kriteerit täyttyvät. Avohuollon sijoituksen tulee myös olla luonteeltaan lyhyt ja väliaikainen. (Aer 2012, 77; Rätty 2015, 326.)

2.3 Sijaishuolto

Sijaishuolto on kodin ulkopuolella järjestettävää hoitoa, kun lapsi on huostaan otettu, sijoitettu kiireellisesti tai väliaikaismääräyksen nojalla. Sijaishuoltoa järjestetään yleensä perhe- tai laitoshoidon. (Aer 2012, 99; Araneva 2016, 302; Rätty 2015, 461.) Laitoshoidon tarkoittaa lastensuojelulaitoksissa, kuten lastenkodit ja koulukodit, toteutettavaa hoitoa ja perhehoito yksityisessä kodissa toteutettavaa hoitoa (Aer 2012; 107,109).

Sijaishuoltoon siirtymistä edeltää päätös lapsen huostaanotosta, lukuun ottamatta kiireellistä sijoitusta. Huostaanotto on toteutettava vain silloin, kun lapsen terveys tai kehitys voi vaarantua vakavasti kotiolosuhteiden tai lapsen oman käyttäytymisen seurauksena. Huostaanoton edellytyksenä on myös, että avohuollon tukitoimenpiteet on todettu mahdottomiksi tai riittämättömiksi turvaamaan lapsen etua. (Aer 2012, 83.) Mahdottomiksi avohuollon tukitoimenpiteet luokitellaan silloin, kun vanhempi tai lapsi ei suostu yhteistyöhön niiden toteuttamiseksi. Tukitoimenpiteet luokitellaan riittämättömiksi, kun niillä ei saada aikaan tarvittavaa muutosta. (Aer 2012, 88; Araneva 2016, 285; Rätty 2015, 366.)

Huostaanotto on aina voimassa toistaiseksi. Sosiaalityöntekijällä on velvollisuus säännöllisin välein arvioida huostaanoton jatkamisen tarvetta. Sosiaalityöntekijä

arvioi täyttyvätkö edellytykset huostaanotolle edelleen, ja myös perustelut miksi edellytykset täyttyvät ja miksi eivät. Jos edellytykset eivät enää ole olemassa, on huostassa pito ja sijaishuolto lopetettava. (Aer 2012, 91: Araneva 2016, 365–366.)

2.4 Lastensuojelun asiakkaat

Vuonna 2014 huostassa oli 10 675 lasta, ja tämä määrä on vähentynyt 1,4 prosenttia vuodesta 2013. Kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 17 958 lasta ja nuorta vuonna 2014. 0–20-vuotiaiden osuus kodin ulkopuolelle sijoitetuista oli 1,5 prosenttia. Osuus on pysynyt ennallaan vuoteen 2013 verrattuna. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina 2014 oli 90 269 lasta ja nuorta. Avohuollon osuus 0–20 vuotiaista oli 7,1 prosenttia. Vuonna 2014 tehtiin 1,7 lastensuojeluilmoitusta lasta kohden. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin yhteensä 63 707 lapsesta 2014. (Lastensuojelun käsikirja i.a.)

Huostaanotetut lapset tarvitsevat paljon terveydenhuollon ja lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluja sijaishuollon aikana. Huostaanoton taustalla on usein traumaattisia väkivaltakokemuksia ja pelkoa. Koulunkäyntivaikeudet, kuten yliviikkkaus ja keskittymisvaikeudet, ovat myös tyypillisiä huostaan otetuilla lapsilla. (Heino 2009, 66.)

Lastensuojelun asiakkaiden taustat ovat usein moninaisia, ja ne vaikuttavat ryhmään osallistumiseen. Perherakenteiden muutoksen lisäksi asuinpaikka ja kasvuympäristöt ovat vaihtuneet. Tämä tarkoittaa ystävien, päivähoitoryhmien ja koululuokkien vaihtumista. Lapsen on edellytetty sopeutuvan aina uuteen ympäristöön, mikä ei ole mutkatonta. (Heino 2009, 63.)

Lapset tulevat usein taloudellisista vaikeuksista kärsivistä perheistä, ja lapsen harrastuksiin ja menoihin on harvemmin ylimääräistä rahaa. Varojen puute estää myös osallistumisen useisiin sosiaalisiin tilanteisiin, mitä valtaväestö pitää nor-

maalina osana arkeaan. Pitkäaikaistyöttömyys syrjäyttää myös perhettä työpai-
koilla tapahtuvasta sosiaalisesta toiminnasta ja tätä kautta yhteiskunnasta.
(Beckett 2007, 173.)

3 SEIKKAILUPEDAGOGIIKKA

3.1 Seikkailupedagogiikan lähtökohdat

Seikkailukasvatuksesta sekä seikkailu- ja elämyspedagogiikasta puhutaan usein synonyymeina keskenään. Pedagogisesti ajateltuna kaikkien kolmen termin ideologiat ovat hyvin samanlaisia, sillä ne pohjaavat elämyksien, toiminnan ja koke-
muksien refleктоimisen kautta saavutettuun oppimiskokemukseen. (Karppinen & Latomaa 2015, 47.) Selkeyden vuoksi käytämme tässä opinnäytetyössä termiä seikkailupedagogiikka.

Seikkailupedagoginen oppiminen perustuu metaforaan. Seikkailullinen toiminta kehittää paitsi itse toiminnassa tarvittavia konkreettisia taitoja, myös välillisesti taustalla tarvittavia abstrakteja taitoja, kuten vuorovaikutustaitoja. (Telemäki & Bowles 2001, 34.) Toiminnan tavoitteena ja tarkoituksena on tukea persoonallista kasvua, itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja (Pulkamo 2008, 497).

Kasvatus- ja sivistysteorian näkökulmasta seikkailupedagogiikka nähdään tapahtumana, jossa toiminnalla pyritään vaikuttamaan sivistysprosessiin eli kasvuun, oppimiseen ja sosiaalistumiseen. Toiminnan tuloksena kasvatettavassa tapahtuu tietoisuuden, ymmärryksen ja toiminnallisuuden muutos, jonka seurauksena seikkailupedagogisessa toiminnassa omaksutut uudet taidot voidaan siirtää todelliseen elämään. Kasvatettavan oma motiivi ja halu toimia ohjaavat olennaisesti oppimisprosessia. (Karppinen & Latomaa 2015, 46.)

Jotta toiminta voidaan nähdä kasvatuksellisena eli pedagogisena seikkailutoimintana pelkän seikkailun sijaan, on sen pidettävä sisällään tavoitteita, toimintaa ja reflektointia. Seikkailupedagogiikka on siis tavoitteellista toimintaa, jolla pyritään mahdollistamaan ja edesauttamaan moniulotteista oppimisprosessia. (Karppinen & Latomaa 2015, 72–74.) Elämyspedagoginen toiminta eroaa tavallisesta seikkailusta myös siten, että siinä suositaan menetelmiä, jotka vaativat yhteistyötä. Esimerkiksi benji-hyppy ei ole seikkailupedagogista toimintaa, kun taas kiipeily yhdessä tiimin kanssa voi olla. (Telemäki & Bowles 2001, 32.)

Seikkailupedagogiikka on toiminnan ja reflektion vuorottelua. Kokemusten hyödyntäminen todellisessa elämässä on usein haastavampaa, kuin itse kokemusten hankkiminen. Seikkailupedagoginen oppiminen on pitkäkestoista ja tuotetut reflektiot ja niiden aikaansaamat positiiviset toiminnanmuutokset voivat sijoittua pitkälle tulevaisuuteen. (Telemäki & Bowles 2001, 32.) Reflektoidessa ihminen käsitteellistää koettuja elämyksiä ja kokemuksia, ja kokeilee näin opittua uutta tietoa taas uudessa toiminnassa, joka tuottaa taas uusia kokemuksia. Kokemuksellisen oppimisprosessin ajatellaan etenevän syklimäisesti – aikaisemmin tehdyt johtopäätökset ohjaavat tarpeiden tunnistamista uusissa tilanteissa ja saavat ihmisen muuttamaan ja kehittämään toimintaansa. (Kivelä & Lempinen 2010, 20–21.)

Seikkailupedagogiikan lähtökohtia ovat toiminnallisuus, sosiaalisuus sekä tunteet ja niiden käsitteleminen. Seikkailullisen toiminnan avulla pyritään saamaan aikaan positiivisia muutoksia, kuten sosiaalistumista ja uusien taitojen oppimista. Haastamalla itsensä toimintaan ihminen toimii oman toimintakykynsä ja mukavuusalueensa ääri rajoilla. (Karppinen & Latomaa 2015, 47–48.) Seikkailullisten kokemusten välityksellä ihminen oppii löytämään itsestään uusia puolia ja toimintaa seuraa voimaantumisen ja kokemus itsensä ylittämisestä. Seikkailullinen toiminta auttaa nuorta oman identiteettinsä rakentamisessa vahvistamalla luottamusta omiin kykyihin, rohkaisemalla toimimaan uusissa ja yllättävissä tilanteissa ja mahdollistamalla tunteen elämästä nauttimisesta intensiivisen toiminnan kautta. (Telemäki & Bowles 2001, 24, 30.)

Karppisen (2005, 149–152) väitöskirjassa tutkittiin seikkailupedagogisten menetelmien käyttöä erityisopetuksessa. Seikkailut koettiin tutkimuksessa yhteisöllisiksi tapahtumiksi. Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyivät ja luokkalaiset ottivat toisensa paremmin huomioon. Seikkailujen myötä oppilaat oppivat noudattamaan paremmin annettuja sääntöjä, sekä pitämään huolta itsestään ja kavereista. Seikkailussa joutui ponnistelemaan ja ylittämään itsensä, mikä lisäsi itseluottamusta, rohkeutta ja itsehillintää. Fyysisten taitojen kehittyminen oli myös nähtävissä oppilaissa.

Seikkailupedagoginen ajattelu korostaa oppijan itseohjautuvuutta. Ihminen tuntee onnistuneensa parhaiten silloin, kun on itse saanut asettaa tavoitteet toiminnalle ja hän on saavuttanut ne itse oivaltamalla ja tekemällä. Seikkailupedagogikalle on ominaista antaa osallistujille vastuu ratkaista vastaantulevat ongelmat itse, eikä ohjaaja tyrmää pieleen meneviäkään ratkaisuja ennenaikaisesti. Seikkailupedagoginen toiminta antaa mahdollisuuden säädellä ja muokata omaa toimintaa, kunhan se on suunniteltu niin joustavaksi, että jokainen osanottaja pärjää ja kykenee selviämään vastaantulevista haasteista. Ohjaajien on sovellettava ja muutettava toimintaa tarpeen tullen. (Telemäki & Bowles 2001, 33.)

3.2 Seikkailupedagogiikka lastensuojelussa

Seikkailupedagogista toimintaa voidaan hyödyntää monipuolisesti sosiaalialan sektoreilla, esimerkiksi lastensuojelussa. Sosiaalitoimen alaisen seikkailupedagogisen toiminnan tärkeimpänä tavoitteena voidaan nähdä olevan sosiaalisen selviytymisen lisääminen. Seikkailupedagogiikan avulla voidaan kokemuksellisesti käsitellä muun muassa pelkoa, ahdistusta ja aggressiota, ja se antaa mahdollisuuden toimia tilanteissa, joissa pitää ottaa huomioon muut ihmiset ja toimia sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Seikkailupedagogisen toiminnan voidaan nähdä parantavan selviytymistä jokapäiväisessä elämässä. (Karpinen & Latomaa 2015, 170–172.)

Lastensuojelun asiakkailta on todettu olevan enemmän epäsosiaalista oireilua, jolla on taas todettu olevan yhteyksiä suurempaan elämyshakuisuuteen. Elämyshakuiset ihmiset kokevat mielihyvää vauhdikkaasta toiminnasta. He kaipaavat elämäänsä jännitystä, vaihtelua ja riskien ottoa. Väärin kanavoituna elämyshakuisuus voi johtaa epätoivottuun käyttäytymiseen, esimerkiksi aggressiiviseen käytökseen tai huumeiden käyttöön. Tarjoamalla lastensuojelun asiakkaille positiivisia elämyksiä pyritään ehkäisemään ajautumista vastaavanlaisten negatiivisten elämyksien piiriin. Seikkailupedagogista toimintaa järjestämällä lapset saavat mahdollisuuden kanavoida elämyshakuisuuttaan positiivisella tavalla. Seikkailupedagogiikka tarjoaa mahdollisuuden tilanteisiin, joissa lapsi voi hallita omaa käyttöstään ja toimintaansa turvallisessa ympäristössä. (Pasanen 2000; 63, 68.)

Seikkailupedagogiikkaa voidaan soveltaa lastensuojelun asiakkaiden kanssa tehtävässä työssä monella tavalla. Pasasen (2000, 63–64) mukaan sijaishuollossa toteutettavaa seikkailupedagogiikkaa voidaan nähdä olevan kolmessa erilaisessa tasossa. Yksi on “perushoitoa täydentävä, harrastustoimintaan verrattava aktiviteetti”. Tällainen toiminta tarjoaa purkukanavia aktiivisuudelle ja elämyshakuisuudelle, lisää yhteisöllisyyttä sekä tarjoaa korjaavia kokemuksia. Toinen taso voidaan nähdä osana perushoitoa, jolloin seikkailupedagoginen toiminta on osa kirjallisesti määriteltyä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Toiminnalla on tällöin tarkemmat tavoitteet, esimerkiksi lapsen sosiaalisten taitojen lisääminen, joiden saavuttamiseksi seikkailupedagogisen toiminnan tulee tapahtua tiiviissä yhteistyössä koko lapsen hoitotyöryhmän kanssa. Kolmannessa tasossa seikkailupedagoginen toiminta on osa kuntouttavaa terapiaprosessia. Toiminnan tavoitteet määräytyvät hoidollisesta näkökulmasta ja työntekijällä tulee olla selkeä teoreettinen viitekehys ohjaamassa toimintaa, ja hänen tulee hallita erilaisia terapeuttiteknikoita.

Sijaishuollon arjessa on tärkeää antaa lapselle onnistumisen kokemuksia, joiden kautta lapsi voi kehittää myönteistä kuvaa itsestään ja osaamisestaan. Sijaishuollon on taattava lapselle lapsilähtöinen ja virikkeellinen ympäristö, jossa hänen on mahdollisuus kasvaa, kokea, toimia ja tuntea vapaasti ja turvallisesti. (Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit 2004, 23–24.) On suotavaa, että sijaishuollon ammattilaiset hyödyntävät työssään monipuolisia menetelmiä. Menetelmät rikastuttavat sijaishuoltoa ja edistävät jokaisen lapsen yksilöllistä huomioimista, lapsilähtöisyyttä sekä lasten osallisuutta. (Lastensuojelun käsikirja 2014.)

Lasten tukeminen ja kannustaminen aktiiviseen ja sosiaaliseen tekemiseen edistää heidän kasvamistaan itsetunnoltaan vahvoiksi ja yhteisöllisiksi toimijoiksi. Lapsen ja nuoren osallisuutta tukevia tekijöitä löytyy kaikkialta arkiympäristöstä, kuten kotoa, harrastuksista ja koulusta. Järjestettyyn toimintaan osallistuvat kuitenkin todennäköisemmin sellaiset henkilöt, jotka jo omaavat hyvät sosiaaliset taidot. Näin ollen ne, jotka toiminnasta kenties eniten hyötyisivät, jäävät palveluiden ulkopuolelle. Siksi olisi hyvä, että lapsen aktiivisen toimijuuden tukemisen

pääpaino olisi arjen osallisuuden lisäämisessä. (Kallio, Stenvall, Bäcklund & Häkli 2013.)

3.3 Bofferointi

Bofferointi on laji, jota voidaan käyttää seikkailupedagogisena menetelmänä. Bofferointi tai boffaus on kamppailulaji, jossa käytetään pehmustettuja miekkoja, kilpiä ja muita keskiaikaisia aseita. Lajin nimi tulee taistelussa käytettävien miekkojen englannin kielisestä sanasta ”boffer”. Lajissa voidaan käyttää keskiaikaisia panssareita ja suoja, jotka lisäävät taistelijan kestävyttä pelissä. Laji on huonosti tunnettu, ja se sekoitetaan usein roolipelaamiseen. Bofferoinnissa ei kuitenkaan ole juonta tai näyttelyä, vaan pääpaino on kamppailussa. Roolipelaamiseen liittyviä elementtejä lajissa on lähinnä varusteiden osalta. (Sotahuuto i.a. a.) Laji kiinnostaa useimmiten poikia, mutta tytöt ovat yhtälailla tervetulleita toimintaan ja lajiin tutustumiseen. Bofferointi on lajina miesvoittoinen, mutta se kannustaa myös tyttöjen ja naisten osallistumista. Bofferoinnissa ei ole erikseen naisten sarjaa, vaan kaikki taistelevat yhdessä.

Tarkoituksena on osua vastustajan kehoon miekan pehmeällä teräosalla. Riip-puen osumakohdasta pelaaja joko menettää esimerkiksi toisen kätensä, tai tip-puu pelistä kokonaan pois. Aseiden turvallisuuden takia mahdollistuu iskujen kohdistaminen kehon jokaiseen osaan, pää mukaan lukien. Miekalla lyömisessä ei kuitenkaan korosteta voimaa, vaan osumista, eikä tarkoituksena ole satuttaa toista. Vastustajaan saa ottaa kevyttä kontaktia, mutta esimerkiksi tarkoituksenmukainen töniminen, kaataminen, satuttaminen ja tekniikat, jotka johtavat lukkoihin ovat kiellettyjä. Lajissa ei ole pakollisia suojavarusteita, mutta kypärä on suositeltu ja paljon käytetty suoja. (Välimäki 2015, 11.)

Vuodesta 2005 alkaen on järjestetty Sotahuuto-nimistä tapahtumaa, joka toimii vuosittain harrastuksen kohokohtana. Sotahuuto on pohjoismaiden suurin bofferointi-tapahtuma, jonka järjestää Sotahuuto ry. Yhteisöllisyys on lajissa vahvasti läsnä, ja tapahtumiin osallistutaan pääasiassa ryhmissä. Tätä kautta aloittelijoi-

den on helpompi lähteä harrastukseen mukaan ryhmän neuvoessa alussa. Tapahtuma on kilpailullinen, ja ryhmät kamppailevat parhaista sijoista. Tapahtumassa on useita erilaisia skenaarioita erilaisilla päämäärillä ja niiden saavuttamisesta jaetaan pisteitä, jotka määrittävät voittajan. Vuosittaisessa tapahtumassa on osallistujia keskimäärin 600 – 700 henkilöä. (Sotahuuto i.a. a.)

Lajia voi harrastaa monesta eri syystä. Osa ihmisistä haluaa mallintaa keskiaikaisia taistelutekniikoita turvallisella tavalla, osa nauttii puhtaasti lajista ja osa korostaa lajin liikunnallista puolta. (Sotahuuto i.a. b.) Bofferoinnissa käytetään erilaisia harjoitteita ja pelejä, kuten rivitaistelu, nousevat respat, vampirismi, lipunryöstö ym. (LIITE 4) isoista ryhmäharjoitteista pienimuotoisempiin kaksintaisteluihin. Suuri joukko osallistujia tekee lajista mielekkään, mutta lajin aloittamiseen riittää kuitenkin kaksi ehjää bofferimiekkää ja kaksi innokasta harrastajaa.

Bofferoinnissa erityistä on harrastajakunnan keskinäinen ryhmähenki ja yhteenkuuluvuus. Bofferointi on harvoja ryhmäkamppailulajeja, jossa voidaan toteuttaa isompiakin harjoitteita, ja ryhmätaidot ja dynamiikka kehittyvät väistämättäkin. Lajia ei ole tarkoitus harrastaa liian tosissaan ja aidosti kilpaillen, vaan vastustaja nähdään enemmänkin oman hauskanpidon mahdollistajana. (Välimäki 2015, 6.)

Bofferointi mahdollistaa lajina eläytymisen ja itsensä toteuttamisen. Lajissa jokaiselle kehittyy oma taistelutyyli ja tekniikat. Boffatessa on mahdollisuus pohtia taisteluiden ryhmätaktiikoita, sekä oppia ja soveltaa niitä tulevissa taisteluissa. Panssareiden, aseiden ja muiden rekvisiittojen rakentamisella boffaaja voi tuoda itselleen parempaa suorituskkyä tai näkyvyyttä taisteluihin haluamallaan tavalla. Kauniilla ja näyttävillä varusteilla boffaaja voi ilmaista itseään ja kehittää luovuuttaan. Lajissa on myös mahdollista oppia sosiaalisia taitoja treenaamalla muiden boffaajien kanssa ja osallistumalla tapahtumiin ja ryhmätoimintaan. (Välimäki 2015, 7.)

4 RYHMÄTOIMINTA

4.1 Ryhmän merkitys lapsille ja nuorille

Ryhmä tarjoaa nuoren psykososiaalisen kehityksen kannalta merkityksellisiä asioita, kuten johonkin liittymisen, kuulumisen, hyväksytyksi tulemisen, osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttamisen kokemuksia ja tunteita (Levamo 2007, 81–82). Ryhmätoiminnalla voidaan parhaimmillaan tarjota elämyksellisiä yhdessä tekemisen ja kokemisen hetkiä, sekä turvallisia onnistumisia ja epäonnistumisia. Ryhmässä on myös mahdollisuus osaamisen ja vahvuuden kokemiseen, sekä tuen saamiseen vertaisiltaan ja ohjaavilta aikuisilta. (Kivelä & Lempinen 2010, 29.)

Päämäärät, joihin ryhmätyöskentelyllä tähdätään, ovat usein yhteisöllisyyden ja yhteistyötaitojen lisääntyminen. Ryhmässä työskentelemällä yksilö saa kokemuksen siitä, minkälaista on olla osa tiimiä ja miten työskennellä muiden kanssa yhteistyössä. Rakentavan työskentelyn oppiminen on välttämätöntä, sillä ryhmä ei toimi, jos kaikki osallistujat tekevät vain oman mielensä mukaan. Ryhmätyöskentelyssä korostuu sekä yksilön oma oppimisprosessi, että myös ryhmän yhteinen kehitys. Ryhmässä lapsella tai nuorella on mahdollisuus kokea itsensä tärkeäksi ja merkitykselliseksi. (Malekoff 2014, 46–47.)

Ryhmään kuulumisen välittömiä etuja ovat edellä mainitut kokemukset hyväksynnästä ja yhdessä tekemisestä. Ryhmään kuulumalla lapsi ja nuori saa kuitenkin myös tärkeää kokemusta tulevaisuutta varten siitä, millaista on olla osa suurempaa kokonaisuutta. Ryhmään kuuluminen lisää lapsen ja nuoren osallisuutta, minkä johdosta kiinnittyminen yhteisöön ja yhteiskuntaan on todennäköisempää. (Malekoff 2014, 58.)

Etäisyyden ottaminen vanhempiin ja heistä irrottautuminen on voimakasta erityisesti nuoruuden kehitysvaiheessa. Nuorelle herää viettipaine, joka ajaa häntä ryhmiin ja samalla suhde vanhempiin, sisaruksiin ja kahdenkeskisiin suhteisiin heikkenee. Nuoruuden taantuma vaikuttaa yksilön minän toimintaan ja yliminä heikentyy. Tämä tarkoittaa sitä, ettei nuori ota ainoastaan mallia vanhemmistaan

ja muista auktoriteeteista, vaan myös vertaisryhmästä. Ryhmä suojaa nuorta kehityksen haasteilta, ja siitä saa voimaa vertaisten avulla. (Aalberg 2016.)

Ryhmään kuuluminen vaikuttaa olennaisesti nuoren identiteetin kehittymiseen. Nuori haluaa identifioitua ryhmän jäseneksi. Ryhmä tuo yksilölle toiminnallisen vapauden. Nuori uskaltaa tehdä asioita, joita hän ei yksilönä uskaltaisi. Tämä vaikuttaa suuresti nuoren itsevarmuuteen. Nuori voi samaistua ryhmään niin vahvasti, ettei pysty enää kritisomaan sitä. Ryhmällä voi täten olla positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia nuoreen, riippuen ryhmän sisäisestä kulttuurista ja toimintatavoista. (Aalberg 2016.)

Harrasteryhmään voi olla matalampi kynnys osallistua kuin terapeuttiseen ryhmään, mikä tukee lapsen tai nuoren osallisuutta. On monia nuoria, jotka eivät harrasta mitään tai osallistu aktiivisesti ryhmätoimintoihin. Harrasteryhmään osallistuminen voi olla ainoita sosiaalisia tilanteita lapsen tai nuoren arjessa koulun ulkopuolella. Ryhmämuotoisella harrastus- ja vapaa-ajantoiminnalla voi olla myös sosiaalipedagoginen ja -kulttuurinen vaikutus. Ryhmä voi olla luova ja vapauttava sekä vallitsevia olosuhteita ja rakenteita kriittisesti kommentoiva ja rakenteiden muuttamiseen pyrkivä toiminnasta riippuen. (Kivelä & Lempinen 2010, 29.)

Suurimmalla osalla nuorista on jokin ryhmä, mihin he kuuluvat, tai edes yksi ystävä. Joka kymmenennen nuoren on havaittu olevan ryhmien ulkopuolella. Ryhmät ovat nuoruudessa usein lyhytkestoisia, ja niissä esiintyy suurta vaihtuvuutta. Nuoret voivat kuulua useaan ryhmään samanaikaisesti, ja ryhmät voivat olla limittejä. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 148.)

Ryhmässä olevia ihmisiä yhdistää jokin asia, jonka kautta he ovat päätyneet ryhmään. Tällaisia asioita voivat olla ulkoiset tekijät, kuten asuinpaikka, koulu, harrastus, sukupuoli, ikä ja käyttäytymispiirteet kuten koulumenestys, ongelmakäyttäytyminen, koulumotivaatio ja omaa tulevaisuutta koskevat käsitykset. Ryhmässä nuori voi kokeilla erilaisia käyttäytymismalleja, sekä ottaa mallia muista ryhmän jäsenistä. Normit ja arvot muotoutuvat vahvasti nuoruudessa, ja voivat tehdä ryhmän jäsenistä samankaltaisia. Ikätovereilla on suuri vaikutus nuoreen

ja tämän tekemiin ratkaisuihin, sillä nuoren arvot ja ajattelu eivät ole vielä vakiintuneita. Ryhmä voi kehittää myönteisiä sosiaalisia taitoja, mutta sillä voi olla myös ei-toivottuja seurauksia kuten haitallinen päihdekulttuuri. Nuoret hakeutuvat ryhmiin, joissa kokevat samankaltaisuutta. Ryhmä päättää ketä se päästää osallistumaan siihen ja ketä ei. (Nurmi ym. 2006, 149.)

Ihmisen kuuluminen ryhmiin on mielenterveyden ylläpitämisen kannalta erittäin tärkeää. Sosiaaliset verkostot kuten perhe, ystävät ja ryhmät aktiviteetteineen saavat ihmiset tuntemaan olevansa osallisia maailmasta, mikä ehkäisee koettua ahdistusta. (Johnson & Johnson 2014, 13–14.)

Nuoruus on mahdollisuuksien ja kehittymisen aikaa, mutta se on myös haavoittuvainen kehitysvaihe. Osalle nuorista muodostuu nuoruusaikana ongelmia, mikä näkyy henkisenä pahoinvointina tai ulkoisena häiriökäyttäytymisenä. Kaksi tavallisinta mielenterveysongelmaa ovat nuorten keskuudessa masennus ja ahdistuneisuus. (Nurmi ym. 2006, 149–150.) Nuorten mielenterveyteen ovat osaltaan yhteydessä ikäoverisuhteet. Kiusaamisen kohteeksi valikoituvat usein ahdistuneet ja masentuneet nuoret. Ryhmässä vallitsevat ajattelutavat voivat joko altistaa tai suojella nuoren mielenterveyttä erilaisten hankaluuksien ja elämäntapahetimitien kohdatessa. (Nurmi ym. 2006, 152.)

4.2 Ryhmän kehitys

Jokainen ryhmä käy läpi erilaisia kehitysvaiheita. Kehitysvaiheet voidaan jakaa viiteen osaan, jotka ovat muodostumisvaihe, kuohuntavaihe, yhdenmukaisuusvaihe, toimivan työskentelyn vaihe ja lopettamisvaihe. Vaiheet eivät aina kulje samassa järjestyksessä, eikä kaikissa ryhmissä välttämättä ilmene jokaista kuvailtua vaihetta. Ryhmänohjaajan on kuitenkin tärkeää tuntea ja tunnistaa eri vaiheet, jotta ryhmässä tapahtuvia ilmiöitä on helpompi analysoida. Esimerkiksi, jos ryhmä reagoi negatiivisesti ja toiminta pysähtyy, ohjaajan on hyvä tietää, että kuohuntavaiheessa vastaavanlainen käytös on tavallista. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 24.)

Ryhmän muotoutumisen vaiheessa sen jäsenet ovat uudessa tilanteessa ja tarkastelevat vallitsevaa tilannetta. Ihmiset ovat toisilleen tuntemattomia tai heillä on linkkejä toisiinsa esimerkiksi ryhmän jäsenten ollessa samasta koulusta, työpai-kasta, asuntolasta tai muusta yhteisestä ympäristöstä tai asiayhteydestä. Ko-koonpano ryhmässä on kuitenkin uusi. Ryhmällä on erilainen teema tai tavoite. Uusi ryhmä alkaakin esittää kysymyksiä ryhmän luonteesta pohtimalla esimer-kiksi onko ryhmä yksilölle turvallinen, mikä on ryhmän tehtävä ja miten muut mi-nuun suhtautuvat. Ryhmän muotoutuessa ihmisiä vaivaa epävarmuus. Ohjaajan on tässä vaiheessa oltava vahva ja ohjattava ryhmää. Hänen on luotava turvalli-nen ilmapiiri ja kannustettava hyvään ryhmähenkeen. (Kivelä & Lempinen 2010, 42.)

Odottavat tunteet, hämmennys ja jopa ahdistus voivat olla tyypillisiä tunteita ryh-män alussa. Alkuvaiheessa ryhmäläiset kommunikoivat usein ohjaajan kautta. Tällöin on erityisen tärkeää, että ohjaaja on kuulolla ja saatavilla ja osaa huomi-oida jokaisen ryhmäläisen läsnäolon. Kuulluksi ja nähdyksi tulemisen kokemus on tärkeä ryhmäytymisen ja ryhmän kehityksen kannalta. (Ranne 2009, 48.)

Ryhmän muotoutuessa on tärkeää luoda ryhmälle yhteiset tavoitteet ja keskinäi-set säännöt sekä toimintatavat. Selkeät tavoitteet ja säännöt auttavat ryhmäläisiä keskittymään olennaiseen. Alkuvaiheen hämmennys muotoutuu vähitellen ryh-män sisäiseksi luottamukseksi ja turvallisuudeksi. Ryhmäläisten keskinäinen kil-pailu on ilmiö, mikä vaikuttaa ryhmän toimintaan hyvin negatiivisesti, ja sen muo-dostumista on pyrittävä välttämään. Edellä mainitut yhteiset tavoitteet ja säännöt toimiessaan estävät kilpailun syntymistä. (Ranne 2009, 53–54.)

Kuohuntavaiheessa ryhmän sisällä rupeaa esiintymään eriäviä mielipiteitä esi-merkiksi ryhmän toiminnasta tai normeista. Ryhmäläiset saattavat olla tyytymät-tömiä tai pettuneitä, ja heille muodostuu ristiriitoja keskenään sekä myös ohjaajan kanssa. Kuppikuntien muodostuminen on tyypillistä kuohuntavaiheessa. Ohjaa-jan on kuohuntavaiheessa tärkeää toimia neutraalina, ja olla asettumatta kenen-kään puolelle. Ohjaajan on hyvä muistuttaa yhteisistä tavoitteista ja kannustaa ryhmää löytämään taas yhteisen tavan toimia. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 25.)

Yhdenmukaisuuden ja toimivan työskentelyn vaiheissa ryhmäläiset tuntevat jo hyvin toisensa, ja pystyvät toimimaan yhdessä hyvässä vuorovaikutuksessa. Ryhmä on yhdessä luonut itselleen toimivat normit ja käytännöt, ja ryhmä toimii hyvin yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 25–26.)

Jokainen ryhmä myös loppuu aikanaan ja siihen on hyvä ohjaajan kiinnittää huomiota jo alusta alkaen. Ryhmäläisten on alusta alkaen hyvä olla tietoisia ryhmän kestosta, jotta osaavat itsekin pohtia ryhmää prosessina. Ryhmän lopetukseen kuuluu toiminnan arviointi ja reflektointi yhdessä. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 25.)

Ryhmäprosessi tarkoittaa ryhmän aikana tapahtuvaa vuorovaikutusta. Ryhmän tavoitteiden saavuttaminen vaatii ryhmäläisiltä yhteistä ongelmanratkaisua ja päätöksentekoa. Keskinäisen vuorovaikutuksen kautta ryhmässä syntyy erilaisia rakenteita, kuten rooleja ja normeja, jotka vaikuttavat ryhmän tehokkuuteen. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 16.)

4.3 Ryhmänohjaaminen

Ammattimainen ryhmänohjaa toimii jatkuvasti ryhmään osallistuvien tarpeiden mukaisesti. Ohjaajan on osattava huomioida ryhmän tarpeita ja vastata niihin mahdollisimman hyvin. Ohjaajan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut ryhmän vetämiseen. Ryhmänohjaajan tulee olla sitoutunut ohjaamaan ryhmä loppuun asti, sekä jokaisen ryhmäkerran aikana, että kokonaisuudessa. Ohjaajana oleminen ei ole itsestään selvää, vaan vaatii ammattilaiselta perehtymistä ja suunnitelmallisuutta. (Kivelä & Lempinen 2010, 42.)

Perusta luontevalle ja uskottavalle ohjaamiselle lähtee ohjaajan omasta persoonasta. On tärkeää, että ohjaajan ei tarvitse pinnistellä tai esittää jotain tietynlaista roolia, vaan voi olla mahdollisimman luontevasti ja vapaasti oma itsensä. Ohjaajan tulee olla varma tekemisistään, jolloin varmuus välittyy ryhmäläisillekin, ja he

voivat vapaasti nauttia ryhmässä olemisesta. Ohjaajan avoimuus ja rehellisyys itseään kohtaan lisäävät varmuutta. Ammattilainen osaa reflektoida omaa toimintaansa ja tuoda esiin itsestään puolia, jotka ovat kullekin ryhmälle tarpeellisia. Ammattimainen ohjaaja osaa kohdata myös omat virheensä ja oppia niistä. (Innanen 2011, 48–49.)

Ryhmänohjaajan tulee sopivassa suhteessa pitää kontrollia yllä, ja samalla antaa ryhmäläisille tilaa itseohjautua. Ohjaajan tulee havaita ryhmäläisten taidot ja rohkaista heitä käyttämään niitä yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. (Malekoff 2014, 56.) Ryhmänohjaajan on hyvä antaa ryhmäläisille tilaa esittäytyä ja tutustua heti alkuvaiheessa. Ohjaajan on estettävä kaottista tilannetta, jossa ryhmäläiset eivät tiedä mitä tehdä tai mitä sanoa. Esimerkiksi pienryhmiin jako ja selkeät ohjeet ovat hyviä keinoja saada ryhmä käyntiin ja toimimaan. Pienryhmässä ryhmäläisten on helpompi samaistua muihin ja se antaa suojaa suuressa ryhmässä toimimiseen. (Ranne 2009, 48.)

Ryhmässä voi esiintyä vastarintaa, mikä hidastaa ryhmän toimimista. Ohjaajan ammattitaitoa on kyky ratkaista tilanteet siten, että ryhmän toiminta kärsii mahdollisimman vähän. Yhden osallistujan tehdessä vastarintaa on tärkeää tuoda esille muun ryhmän halu jatkaa ja saada toiminta tehtyä, jolloin yksittäinen henkilö todennäköisesti myös taipuu muuttamaan käytöstään. Jos koko ryhmä on vastahakoinen eikä lähde toimimaan, on hyvä keskustella koko ryhmän kesken vastarinnan syistä, ja yhdessä pohtia mahdollisia uusia toimintatapoja. (Kataja, Jaakkola & Liukkonen 2011, 27.)

Ryhmässä saattaa olla lapsia tai nuoria, joiden ulospäin suuntautuva käytös häiritsee ryhmän toimintaa. Ryhmän muuttuessa tuntemattomasta tutuksi epäasiallinen käytös voi olla hyvinkin todennäköistä. Lapset ja nuoret, jotka eivät kykene kontrolloimaan omaa käytöstään yhtä hyvin kuin muut, voivat testata ohjaajaa ja muita osallistujia huonolla käytöksellä. Ohjaajan ei tule antaa kenelläkään vapauksia toimia eri tavalla kuin muut, vaan puuttua epäasialliseen käytökseen. Liiallinen huomion kiinnittäminen huonoon käytökseen kuitenkin usein ruokkii sitä

entisestään. Muiden ryhmäläisten huomion kiinnittäminen muihin asioihin ja epäasiallisesta käytöksestä sekä ryhmän säännöistä muistuttaminen usein toimivat parhaiten häiriökäyttäytymisen lopettamiseen. (Malekoff 2014, 62–63.)

4.4 Seikkailupeagogisen toiminnan ohjaaminen

Seikkailukasvatuksellisen ryhmätoiminnan ohjaamisessa on todettu hyödyttävän se, että ohjaaminen tapahtuu pareittain tai jopa kolmen hengen ryhmässä. Pareittain ohjatessa toinen voi keskittyä enemmän käytännön, eli seikkailun, ohjaamiseen ja toinen voi havainnoida ryhmää, ja tehdä toiminnasta muistiinpanoja. Seikkailukasvatuksellinen ohjaaminen vaatii paljon toiminnan hallintaa sekä teknisessä osaamisessa, että myös ryhmän havainnoimisessa. (Kivelä & Lempinen 2010, 43.)

Erytystä ammattitaitoa on osata sekä ohjata, että havainnoida samaan aikaan, ja muuttaa omaa toimintaa jatkuvan palautteen mukaan. Seikkailutoimintaa ohjatessa ei välttämättä tarvitse erillistä seikkailukasvatusohjaajan koulutusta, varsinkin, jos ohjaajilla on omaa käytännön osaamista suoritettavasta seikkailusta. Mahdollista myös on, että seikkailua ohjaa erillinen alan ammattilainen ja muut ohjaajat keskittyvät muihin ryhmänohjauksellisiin asioihin. (Kivelä & Lempinen 2010, 43.) Pelkästään tekninen osaaminen ei kuitenkaan tee kenestäkään seikkailukasvattajaa, vaan ohjaajan tulee osata myös laatia toiminnalle tavoitteita, ja pyrkiä saamaan seikkailulla aikaan muutoksia (Pulkamo 2008, 516).

Seikkailullisessa toiminnassa ohjaajat toimivat rooleissa, joissa he voivat helposti käyttää liiallista valtaa, ja painostaa osallistujia toimintaan mukaan. Vallankäytön ei tule olla alistavaa eikä osallistujien tule kokea joutuvansa osallistumaan paineen vuoksi. Ohjaajan on osattava rohkaisevalla tavalla kannustaa osallistujia mukaan ja uskaltaa saada heidät ylittämään itsensä. (Pulkamo 2008, 503.)

5 TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tarkoituksena on järjestää viisi kertaa seikkailupedagoginen harrasteryhmä, jossa käytämme menetelmänä bofferointi-lajia eli keskiaikaista pehmomiekkailua. Ryhmän tarkoituksena on tukea lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ja nuorten harrastuneisuutta ja ryhmäytaitoja. Seikkailupedagogisessa toiminnassa osallistujat saavat onnistumisen kokemuksia tehdessään ja toimiessaan ryhmän jäsenenä. Pyrimme vauhdikkaalla ja kehoa aktivoivalla tekemisellä saamaan lapset ja nuoret innostumaan toiminnasta. Bofferoinnin kautta lapset ja nuoret voivat luontevasti ja huomaamattaan kehittää sosiaalisia taitojaan.

Opinnäytetyömme tavoitteet ovat:

- saada lapset ja nuoret osallistumaan toiminnalliseen bofferointi-ryhmään
- tukea lasten ja nuorten ryhmäytaitojen kehitystä
- antaa lapsille ja nuorille elämyksellinen kokemus toiminnallisen harrastusryhmän välityksellä

6 BOFFEROINTI-RYHMÄN TOTEUTUS

6.1 Yhteistyökumppani

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina oli Helsingin kaupungin lastensuojelun toiminnallinen työ. Toiminnallisen työn paja -työryhmä järjestää toiminnallista ohjelmaa helsinkiläisille lastensuojelun asiakkaille ja työntekijöille. Toiminnallinen työ on toiminnallisin menetelmin toteutettavaa kuntouttavaa ja hoidollista palvelua. Menetelminä voidaan käyttää muun muassa erilaisia ryhmiä, harrastustoimintaa, retkiä, leirejä sekä taidepajoja. (Helsingin kaupunki, i.a.)

Lastensuojelun ryhmät ovat luonteeltaan suljettuja, kuntouttavia ja tavoitteellisia. Niissä mahdollistuu luottamuksellinen jakaminen, ohjaus ja neuvonta, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen sekä kriisien työstäminen. Eniten ryhmiä tarjotaan nuorille ja sitten vanhemmille sekä lapsille ja perheille. Ryhmät voivat olla harrasteryhmiä, keskusteluryhmiä, neuvonnallisia ryhmiä, tai muita vastaavia. Olennaisessa asemassa on ryhmistä saatava vertaistuki. Lokakuussa 2015 kerättyjen tietojen mukaan Helsingin kaupungin lastensuojelussa ohjattiin vuonna 2015 yhteensä 21 suljettua ryhmää. Asiakasmäärä on näissä ryhmissä ollut 170–210 henkilöä. (Henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2016.)

Lapsen osallistuminen suljettuun ryhmään on lastensuojelun avohuollon toimenpide, ja siitä tekee erikseen päätöksen lapsen oma sosiaalityöntekijä. Vuonna 2015 sosiaalityöntekijät tekivät Helsingissä 86 päätöstä ryhmään osallistumisesta, ja osa päätöksistä nimikkeellä ”perhetyö tai muu lasta tukeva toiminta”. Ryhmiin osallistuvat avohuollon asiakkaat ja vanhemmat, joilla on lastensuojelun asiakkuus. Toiminnallisen työpajan työntekijöillä on kirjaamisvelvollisuus. Asiakkaiden osallistuessa ryhmään on työntekijän tehtävä vähintään merkintä paikallaolosta. Ryhmiin osallistuvien asiakkaiden kanssa tehdään tavoitteet ja käydään loppuarvio, joka kirjataan kirjausjärjestelmään. Ryhmämuotoinen tuki kirjataan lastensuojelun avohuollon, perhehoidon ja laitoshoidon asiakkaana olevan lapsen tai nuoren asiakassuunnitelmaan. Osasta ryhmiin osallistumisesta ei tule päätöstä lainkaan eikä ryhmästä aina ole välttämättä kirjattu mitään. Kirjaaminen

on tärkeää, sillä tätä kautta ryhmämuotoinen tuki tulee näkyväksi osaksi lastensuojelun tukiprosesseja. (Henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2016.)

Toiminnallinen työ järjestää toimintaa myös laitoksissa asuville lapsille ja nuorille, esimerkiksi seinäkiipeilyä, purjehdusretkiä ja erilaisia urheilutapahtumia, kuten jalkapalloturnauksia. (Henkilökohtainen tiedonanto 12.9.2016.)

6.2 Kohderyhmä

Järjestämämme bofferointi -ryhmä oli tarkoitettu lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakkaille. Ryhmätoiminta voi olla osa avohuollon tukitoimenpiteitä, sekä myös harrastustoimintaa sijaishuollon asiakkaille. Ryhmämme oli luonteeltaan harrasteryhmä, eli sitä ei kirjattu avohuollon asiakkaiden asiakassuunnitelmaan. Jos olisimme voineet jatkaa ryhmää pidemmän aikaa tai vastaavanlainen ryhmä olisi osa toiminnallisen työn rakenteita, voitaisiin se merkitä asiakassuunnitelmaan.

Ryhmään osallistujat olivat 12–17-vuotiaita avohuollon asiakkaita. Ryhmäläiset eivät tunteneet toisiaan, lukuun ottamatta kahta osallistujaa, jotka olivat veljeksiä. Kaikki osallistuneet olivat poikia. Osa ryhmäläisistä oli ennenkin osallistunut lastensuojelun toiminnallisen työn ryhmiin, mutta suurimmalle osalle toiminta ei ollut entuudestaan tuttua.

6.3 Ryhmänohjauksen suunnittelu

Esittelimme yhteistyökumppanille ideamme bofferointi-ryhmästä, ja heidän mielestään ryhmä sopisi hyvin heidän toimintaansa. Keskustelimme yhdessä ryhmän sisällöstä, keitä sen asiakkaat olisivat ja muista käytännön järjestelyistä. Toukokuussa 2016 teimme ryhmästäme mainoksen (LIITE 1), jonka yhteistyötahomme lähetti eteenpäin sosiaalityöntekijöille sekä sijaishuollon laitoksiin. Asiakkaat ilmoittivat itse soittamalla osallistumisesta ryhmään. Muutaman lapsen ryhmään ilmoitti sosiaalityöntekijä. Ryhmään osallistuminen ei vaadi lähiaikuisen, eli

vanhemman tai laitoksen työntekijän, osallistumista. Tarpeen vaatiessa lähiaikainen olisi voinut tulla mukaan ryhmään, jos lapsen etu tätä olisi vaatinut. Oletus oli, että lähettävä aikuinen käyttää omaa harkintaa varmistaessaan onko lapsi tai nuori kykeneväinen osallistumaan ryhmään.

Kesä ja heinäkuussa 2016 suunnittelimme ryhmänohjauskertoja. Teimme avuksi alustavan rungon (LIITE 2), johon suunnittelimme erilaisia harjoitteita ja pelejä toteutettaviksi eri kerroilla. Suunnittelimme ryhmänohjauskerrat noin 4–8 henkilölle. Tämä oli alustava arviomme osallistujista. Varauduimme kuitenkin harjoitteilla, joita voi tehdä myös pienemmällä osallistujamäärällä. Alun perin suunnittelimme ryhmänohjauskerran pituudeksi 1,5 tuntia. Kertojen sisältöä mietittäessä arvioimme ajan liian lyhyeksi, ja päätimme, että lisäämme aikaa puolella tunnilla. 1,5 tuntia olisi ollut liian lyhyt aika, sillä halusimme varata aikaa tauoille ja varmistaa, että hitaammin oppivat pysyvät myös tahdissa mukana.

Tutustumiskierrokset suunnittelimme yksinkertaisiksi. Päädyimme tutustumisleikien sijaan yksinkertaiseen tutustumiskierrokseen, jossa jokainen saa kertoa vuorollaan itsestään mitä haluaa. Itse näytimme ohjaajina esimerkkiä kertomalla omista harrastuksista ja mielenkiinnon kohteista, jotka voisivat olla samanlaisia nuorten kanssa. Näin pyrimme luomaan luontevaa yhteishenkeä ja pyrimme osoittamaan, että me ohjaajina olemme nuorten kanssa myös tekemässä ja toimimassa emmekä vain opettamassa lajia. Perimmäisenä tarkoituksena kuitenkin oli pitää yhdessä hauskaa, eikä kehittyä lajissa teknisesti.

Ennen ryhmää arvioimme haasteeksi mahdolliset vaikeasti oireilevat ja käyttäytyvät lapset ja nuoret. Meillä molemmilla on aiempaa kokemusta lastensuojelutyöstä ja vaikeasti käyttäytyvistä lapsista ja nuorista, joten luotimme kykyymme toimia haastavissakin tilanteissa ja pitämään ryhmän kasassa. Jo suunnitteluvaiheessa päätimme, että toinen keskittyy lajin tekniseen opettamiseen enemmän ja toinen pystyy näin kiinnittämään enemmän huomiota mahdollisiin haasteellisesti käyttäytyviin lapsiin ja nuoriin.

Suurimman osan bofferoinnin miekoista, kilvistä ja muista erityisaseista saimme bofferointiryhmä Graalin Hurlilta. Osan miekoista teimme omakustanteisesti itse

ryhmää varten, ja ne siirtyivät tämän jälkeen Graalin Hurttien omaan käyttöön. Tarvitsimme myös kypärät lapsille ja nuorille loukkaantumisen riskin minimoimiseksi. Saimme tuttavalta veloituksetta lainaksi jääkiekkokypärät, joita käytimme turvallisuussyistä.

Suunnitteluvaiheessa emme osanneet vielä varmuudella päättää, voimmeko rakentaa yhdessä osallistujien kanssa kaikille omat miekat. Jos osallistujia olisi ollut enemmän, tämä ei olisi ollut mahdollista, sillä miekkojen rakentaminen vaatii paljon ohjausta ja aikaa. Emme olisi kahdestaan kyenneet auttamaan kovinkaan montaa lasta kahdessa tunnissa rakentamaan miekan.

6.4 Ryhmänohjauskertojen toteutus

Lopullinen ilmoittautumisten määrä oli 12 henkilöä. 12 ilmoittautuneesta kolmesta ei kuulunut enää mitään, kolme perui ennen ryhmän alkua ja lopuista kuudesta kaikki kävivät vähintään kerran ryhmässä. Ensimmäisellä kerralla ryhmässä oli viisi osallistujaa, toisella neljä, kolmannella neljä, neljännellä kolme ja viidennellä kaksi. Osallistujat olivat 12–17-vuotiaita. Osallistujien ikä ja kokoero ei merkittävästi vaikuttanut ryhmän toimintaan ja joukkueiden tasaväkisyyteen ja tekemiseen. Kaikki ryhmään osallistujat olivat poikia.

Ryhmänohjauskerrat tapahtuivat viitenä peräkkäisenä arkipäivänä. Jokaisena päivänä oli yksi kahden tunnin pituinen ryhmä. Ryhmänohjaukset tapahtuivat Helsingin kaupungin toiminnallisen työpajan tiloissa ja sen viereisellä puistoalueella. Ryhmänohjauskerrat sisälsivät kevyen alkuverryttelyn, sääntöjen opettelua ja niiden kertaamista, varusteiden käyttämisen opettelua ja kunnossapitoa sekä lajikohtaisia yksinkertaisia tekniikoita ja toiminnallisia kamppailuharjoituksia (LIITE 4).

Ennen ryhmän alkua ohjaajan tulee olla ajoissa, jotta hän voi varmistaa, että ryhmän ohjaukseen tarvittavat puitteet ovat kunnossa. Hän toimii myös mallina ryhmälle, joten hänen tulee näyttää hyvää esimerkkiä. Ohjaajan tulee luoda itses-

tään turvallinen ja luotettava hahmo. Ryhmäläisten tulee pystyä luottamaan siihen, että ohjaaja tulee ajoissa paikalle, tai hän on kykeneväinen poikkeustilassa ottamaan yhteyttä ryhmäläisiin, jos hän myöhästyy ryhmästä. (Innanen 2011, 10.) Olimme aina ajoissa tapahtumapaikalla, jotta pystyimme keräämään varusteet yhteen ja ottamaan rauhassa vastaan eri aikoihin saapuvia osallistujia. Laitoimme myös viestiä tai soitimme ennen ryhmää, jos ryhmäläisen osallistuminen oli epävarmaa.

Ryhmässä tulee olla aidosti läsnä eikä vain paikalla. Esittäytymiset ryhmän aloituksessa ovat tärkeitä. Jokaiselle tulisi antaa puheenvuoro ja mahdollisuus esittäytymiseen. Ohjaaja on esiintyjän tukena ja ohjaa keskustelua. (Innanen 2011, 12.) Aloitimme ryhmät aina kokoontumalla yhteen. Ensimmäisellä kerralla esittäytyttiin pidempään. Tuimme keskustelua ja esittäytymisiä kertomalla ensin itsestämme ja antamalla tätä kautta esimerkkiä ryhmäläisille. Esitimme kysymyksiä ryhmäläisille ja vaihdoimme kuulumisia myös ryhmän ulkopuolisista asioista tutustumisen merkeissä.

Osallistuimme molemmat ryhmänohjauskertojen toteutukseen tasapuolisesti. Toinen meistä oli päävastuussa lajin teknisestä ohjaamisesta oman kokemuksensa vuoksi. Näin ollen toinen keskittyi ryhmien aikana enemmän ryhmän kanssa pitämiseen sekä varmistamaan jokaisen lapsen yksilöllisen huomioimisen toimimalla ikään kuin apuopettajana.

Ennen ryhmän varsinaista alkua kannoimme yhdessä lasten- ja nuorten kanssa varusteet läheiselle viheralueelle toiminnallisen työpajan pihalta. Ohjauskerta alkoi osallistujien lyhyellä esittelyllä ja tervehtimisellä. Seuraavaksi käytiin läpi lajin säännöt kattavasti, ja otettiin vastaan niihin liittyviä kysymyksiä. Tätä seurasi alkuverytely, mikä toteutettiin kevyenä hölkkänä. Venyttelyt hoidettiin ohjatusti ja kevyesti vahinkojen välttämiseksi. Tarkistimme aseiden ja suojarusteiden kunnon ennen varsinaista kamppailua. Vialliset varusteet asetettiin tarpeen tullen sivuun ja käyttöön otettiin vain täysin kunnossa olevia välineitä tapaturmien ehkäisemiseksi. Kävimme yhdessä läpi varusteiden oikeaoppista käyttöä ja lyönti- sekä torjuntatekniikoita. Teimme erilaisia harjoitteita, joissa lasten- ja nuorten tuli

toimia ryhmässä sekä miettiä erilaisia taktiikoita ja tekniikoita vastustajan päihittämiseen vaihtuvissa tilanteissa. Tarvittaessa tasoitimme joukkueita tasapuolisuuden ylläpitämiseksi. Pidimme harjoitteiden väleissä lyhyitä juomataukoja.

Otimme ryhmässä huomioon osallistujien toiveet. Lasten- ja nuorten mieltymykset ja motivaation taso eri harjoitteisiin ohjasi toimintaamme. Osallistujat oppivat bofferoinnin säännöt niin nopeasti, että meillä oli mahdollisuus ottaa uusi aselaji käyttöön ja käydä sen taktiikat läpi jo toisella ryhmänohjauskerralla. Osallistujille muodostui selkeästi heidän suosimansa varustesetti, esimerkiksi lapsi saattoi käyttää samaa miekkaa ja kilpeä joka kerralla. Kyselimme myös aktiivisesti mitä osallistujat haluaisivat lisää ja mikä heitä ei niinkään miellyttänyt. Tämän johdosta muutamat harjoitteet nousivat ryhmän suosioon, kuten lipunryöstö ja "vampirismi-harjoite".

Liitteessä 2 on kuvattuna jokaisen ryhmänohjauskerran yleinen runko. Kaikki ryhmänohjauskerrat noudattivat pääpiirteittäin samaa rakennetta. Ryhmien edessä teimme erilaisia harjoitteita riippuen lasten ja nuorten sitoutuneisuudesta ja kehityksestä lajissa. Kun ryhmään osallistui useita kertoja samoja lapsia ja nuoria, oli mahdollista tehdä vaativampia tekniikka- ja ryhmäharjoituksia.

Toiseksi viimeisen ryhmänohjauskerran käytimme omien miekkojen rakentamiseen. Osallistujia oli sen verran vähän, että pystyimme toteuttamaan tämän. Rakentamiskerralla olimme sisällä, mikä oli hyvää vaihtelua kuumassa ulkoilmassa olemiselle. Kävimme yhdessä läpi bofferimiekan rakenteen, ja lapset ja nuoret rakensivat miekat meidän ohjauksellamme.

Loukkaantumisten minimoimiseksi veloitimme kaikkia osallistujia käyttämään kypärää, sekä jokaisen ryhmän alussa kertosimme säännöt huolellisesti ja valvoimme niiden noudattamista. Sääntöjä tuli noudattaa ehdoitta, ja niiden noudattamatta jättämisestä seurasi aina puuttuminen tilanteeseen.

Toiminnallisen työpajan tiloista otimme aina viheralueelle mukaan vesisäiliön ja mukeja juomataukoa varten. Meillä oli käytössämme myös ensiapulaukku, jota emme kuitenkaan joutuneet kertaakaan käyttämään.

Ryhmänohjauskertojen lopussa keräännymme yhteen ja kävimme suullisesti läpi kerroista syntyneitä tuntemuksia ja kokemuksia. Keräsimme lapsilta ja nuorilta suullista palautetta jonka pohjalta muutimme ja kehitimme toimintaa. Palaute kerättiin yhteisen ryhmäkeskustelun pohjalta. Tarkoituksena ei ollut haastatella kehtään, vaan keskustella yleisesti siitä mikä oli ollut mukavaa ja mitä toivoisi lisää seuraavalle kerralle. Ryhmänohjauskerran lopussa oli tarkoitus luoda positiivinen tunnelma, ja kannustaa lapsia ja nuoria tulemaan uudestaan. Bofferoinnin jälkeen söimme toiminnallisen työpajan tarjoamaa välipalaa ja keskustelimme tulevista kerroista. Välipala toimi myös osaltaan hyvänä houkuttimena saada osallistujia tulemaan uudelleen.

Kaksi tuntia oli sopiva pituus, sillä toimintaan sisältyi juomatauot ja lopussa välipalan nauttiminen. Koska toiminnallisen työpajan tiloissa ei heti alkanut toista ryhmää, saattoi aikataulu hieman venyä osallistujien kanssa keskustellessa.

6.5 Ryhmänohjauskertojen arviointi

Ryhmätoiminnan arvioinnin kohteena voivat olla ryhmän tulokset ja tuloksellisuus tai vaikutus ja vaikuttavuus. Ryhmästä riippuen voidaan arviointia toteuttaa joko molemmista, tai vain toisesta näkökulmasta käsin. Tuloksia ja tuloksellisuutta arvioidaan silloin, kun halutaan tarkastella tehokkuutta ja laatua. Vaikutuksia ja vaikuttavuutta puolestaan silloin, kun tarkastellaan ryhmän tarkoituksenmukaisuutta. (Kivelä & Lempinen 2010, 46.)

Ryhmätoiminnalla on aina omat tavoitteensa, joiden toteutumista tulee pohtia arvioinnissa. Ryhmätoiminnan tavoitteet voivat olla sellaisia, jotka vaikuttavat välittömästi tai välillisesti. Esimerkiksi uusien harrastusten löytäminen vaikuttaa välittömästi tyytyväisyyteen, ja välillisesti sosiaalisiin suhteisiin ja elämässä menestymiseen. Ryhmätoiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa tarkastelun alla on toiminnan kyky saada aikaan haluttuja muutoksia. (Kivelä & Lempinen 2010, 47.)

Produktiossa halusimme kiinnittää huomiota lasten ja nuorten viihtyvyyteen ja innostuneisuuteen. Tavoitteidemme mukaisesti arvioimme sitä, pystymmekö innostamaan ja aktivoimaan lapsia ja nuoria tekemään ja toimimaan yhdessä, emmekä niinkään sitä miten hyvin osallistujat oppivat bofferoinnin tai kehittyivät siinä.

Jokaisen ryhmänohjauskerran jälkeen arvioimme toimintaamme keräämämme suullisen palautteen perusteella. Keräsimme palautetta toimintaan osallistuneilta lapsilta ja nuorilta välipalan syönnin lomassa. Olimme etukäteen yhdessä päättäneet, että keräämme suullista palautetta luontevasti keskustelun ohella, emmekä esitä liian suoria tai johdattelevia kysymyksiä. Toimintaamme ohjaavalta yhteistyötahon edustajalta saimme palautetta jokaisen ryhmänohjauskerran loputtua. Viimeisen kerran jälkeen kävimme yhdessä keskustellen läpi yhteistyötahon edustajan kanssa miten ryhmä oli onnistunut ja saimme suullista palautetta.

Viimeisen ryhmänohjauskerran jälkeen tarkoituksenamme oli kerätä kirjallinen palaute osallistujilta. Olimme tehneet yksinkertaisen lomakkeen (LIITE 3), jonka lapset ja nuoret olisivat täyttäneet nimettömänä ja halutessaan. Viimeisellä kerralla osallistujia oli paikalla vain kaksi, ja päätimme olla keräämättä kirjallista palautetta, sillä se ei tuntunut luontevalta. Osallistujat olisivat voineet kokea painostusta palautetta tehdessä ja nimettömyys olisi vaarantunut. Myöskin palautteen kerääminen kirjallisesti vain kahdelta osallistujalta ei tuntunut hyödylliseltä, sillä se ei olisi kuvannut koko ryhmän mielipidettä. Saimme mielestämme suullisesti tarpeeksi palautetta lapsilta ja nuorilta, sillä pidimme jokaisen ryhmänohjauskerran jälkeen pitkän välipalahetken, jonka aikana juttelimme osallistujien kanssa siitä, mitä he vielä haluaisivat tehdä ja mikä on ollut kivaa siihen asti. Viimeisellä kerralla varmistimme, että olimme saaneet vastauksia lomakkeessa oleviin kysymyksiin.

Suullisen palautteen lisäksi teimme ryhmänohjauskerran jälkeen itsearviointia. Kävimme yhdessä keskustellen läpi mitä ryhmässä oli tapahtunut, mikä onnistunut ja mihin tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota.

7 ARVIOINNIN TULOKSET

Kokonaisuudessaan koemme, että järjestämämme bofferointi-ryhmä onnistui hyvin ja asettamamme tavoitteet toteutuivat. Pyrimme olemaan realistisia mietittäessä osallistujamäärää, ja olemme tyytyväisiä toteutuneeseen, vaikka mukaan olisi voinut mahtua enemmänkin lapsia ja nuoria. Ryhmää oli helppo ohjata, sillä suurta hälinää ei syntynyt, ja pystyimme keskittymään osallistujiin henkilökohtaisemmin. Ryhmän ollessa pieni oli myös enemmän mahdollisuutta joustaa ja ottaa huomioon ryhmän sisällä syntyneet toiveet ja palaute, jonka avulla pystyimme muokkaamaan ryhmän sisältöä välittömästi sekä seuraavia kertoja suunnitella.

Yhteistyökumppani oli myös tyytyväinen osallistujamäärään. Lasten ja nuorten on usein vaikea lähteä ennestään tuntemattomaan ryhmään, ja paikalle saapuminen saattaa tarvita paljonkin houkuttelua ja muistuttelua. Joissakin tapauksissa jopa sosiaalityöntekijät saattavat lapsia ja nuoria ryhmiin. Saimme hyvää palautetta yhteistyötaholta huomiota herättävästä esitteestä, joka oli varmasti vaikuttanut osaltaan osallistujien ilmoittautumiseen. Vaikka suurin osa ilmoittautuneista tippuikin lopulta pois, näemme silti kaikki ilmoittautumiset positiivisina. Jos järjestäisimme ryhmän uudestaan, tai toiminta olisi kestänyt kauemmin, olisimme voineet olla yhteydessä niihin, jotka eivät saapuneet paikalle ja houkutella heitä lähtemään mukaan toimintaan.

Järjestämämme ryhmä oli hyvin lyhytaikainen emmekä tunteneet lapsia ja nuoria ennestään, joten kovin suuria johtopäätöksiä emme luonnollisestikaan voi tehdä aktiivisuuden ja harrastuneisuuden lisääntymisestä. Suullisen palautteen mukaan osallistujat kuitenkin kokivat, että ryhmätoimintaan osallistuminen toi vaihtelua ja mielekästä tekemistä heidän päiväänsä. Koimme positiiviseksi usean ryhmäläisen motivaatiotason, sillä he olivat mukana ryhmän alusta loppuun. Tämä kertoo mielestämme siitä, että heidän kohdallaan aktiivisuuden ja lisääminen on onnistunut. Osallistujat kyselivät myös harrastamisen jatkomahdollisuuksia.

Sosiaalisten taitojen ja suhteiden kehittyminen olisi korostunut enemmän, jos kyseessä olisi ollut pidempään toimiva harrasteryhmä. Kokoonnuimme vain viisi kertaa, mikä on hyvin lyhyt aika sosiaalisten suhteiden luomiselle. Osallistuneet lapset ja nuoret ottivat loppua kohden enemmän kontaktia toisiinsa. Tästä voi päätellä, että jos olisimme jatkaneet toimintaa pidempään, olisivat sosiaaliset suhteet kenties syventyneet.

Ryhmätyötaitojen kehittymistä on myös hankala arvioida, sillä osallistujamäärä jäi suhteellisen pieneksi. Emme pystyneet tekemään harjoitteita, joissa olisimme jakaantuneet kahteen eri joukkueeseen ja joukkueiden olisi pitänyt yhdessä suunnitella strategioita toisen joukkueen voittamiseksi. Näissä harjoitteissa ryhmätyötaitojen käyttäminen olisi näkynyt mahdollisesti eniten. Havaintojemme mukaan osallistuneet lapset ja nuoret kuitenkin toimivat hyvin yhdessä, ja ottivat kontaktia toisiinsa enenevässä määrin ryhmän loppua kohden.

Suurin osa osallistujista ei harrastanut säännöllistä liikuntaa omien sanojensa mukaan. Viikon yhtämittaan jatkuva liikunta voi olla vähän liikkuvalla lapselle raskas suoritus, ja lapsi voi väsyä helposti. Kuuma kesäsää oli myös rasite, vaikka pyrimmekin olemaan mahdollisimman paljon varjossa. Kaksi osallistujaa jättäytyi ryhmästä puolesta välissä pois vedoten heikkoon yleiskuntoonsa. Yksi jäi pois ensimmäisen kerran jälkeen sairastuttuaan.

Suurin osa ryhmään osallistuneista oli toimintaan hyvin motivoituneita. He oppivat lajin säännöt nopeasti, eikä niitä tarvinnut jatkuvasti kerrata, ellei ryhmään osallistunut kyseisellä kerralla uutta henkilöä. Motivaatio näkyi innokkaana ja energisenä toimintana harjoitteissa ja suuresta määrästä kysymyksiä lajiin liittyen. Osallistujat olivat mielissään siitä, että saivat tekemänsä miekat itselleen.

Ryhmän jälkeen pidetyt välipalaketket tuntuivat olevan osallistujille tärkeitä ryhmäytymisen kannalta. Välipalasta kyseltiin jo ennen ryhmän alkua, ja jokainen osallistuja viihtyi välipalalla pitkään. Välipalan ohella juttelimme ryhmästä ja keräsimme suullista palautetta sekä myös juttelimme niitä näitä. Tilanteet olivat luontevia ja lapset ja nuoret kertoivat myös itsestään asioita, kuten harrastuksista ja mielenkiinnon kohteista.

8 POHDINTA

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden lisääminen ovat sosiaalialan keskeisiä arvoja (Viinamäki 2010, 21) ja myös keskeisiä tavoitteita opinnäytetyössämme. Sosionomin (AMK) kompetensseihin kuuluu monipuolinen asiakastyön osaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Asiakkaina voivat olla monenlaiset yksilöt, perheet ja yhteisöt ja sosionomin tulee osata huomioida jokaisen asiakkaan yksilölliset tarpeet ja vahvuudet, sekä toimia näitä kunnioittaen. Sosionomin asiakastyön erityisosaamista on luoda luotettava ja ammatillinen vuorovaikutussuhde, jonka myötä sosionomi voi vahvistaa asiakkaan vahvuuksia, ja tukea yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Asiakastyötä tehdään erilaisissa tilanteissa moninaisten ihmisten kanssa, ja sosionomin tulee osata hyödyntää monipuolisia asiakastyön keinoja ja menetelmiä. (Viinamäki 2010, 17–18.)

Pyrimme opinnäytetyössämme ottamaan huomioon yksilön ainutlaatuisuuden ja mahdolliset avuntarpeet toiminnassa. Kohtelimme osallistujia rehellisesti ja tasa-arvoisesti. Toimimme asiakastyössä edellä mainittujen sosionomin kompetenssien mukaisesti. Pyrimme edistämään opinnäytetyössämme toiminnallisuuden näkökulmaa sekä vaihtoehtoisten ja monipuolisten menetelmien hyödyntämistä sosionomin työtehtävissä.

Opinnäytetyössämme noudatimme vaitiolovelvollisuutta, eikä raportista tule käymään millään tavalla ilmi osallistuneiden lasten tai nuorten tietoja. Toimintaan osallistuneet olivat tietoisia siitä, että toteutimme toimintaa opinnäytetyönä. Toimintaan osallistuminen oli vapaaehtoista, ja jokainen lapsi ja nuori sai halutesaan jättäytyä ryhmästä pois. Olimme valmiita antamaan lisätietoa ryhmän sisällystä ja kaikesta muusta aiheeseen liittyvästä lapsille ja nuorille, heidän vanhemmilleen sekä sijaishuollon työntekijöille. Mainoksessa oli meidän yhteystietomme tämän mahdollistamiseksi.

Ryhmään osallistuminen ei vaatinut kokemusta lajista. Kaikki olennainen käytiin läpi ryhmässä eikä ennakkotieto asioista ollut välttämätöntä. Ryhmään osallistumiseen riitti kiinnostus uutta kohtaan ja tarvittava ikä. Jokainen oli tervetullut omana itsenään, eikä kenenkään taustoja kysely. Kaikki lapset ja nuoret eivät välttämättä edes olleet tietoisia siitä, että kaikki ovat joko lastensuojelun avohuollon tai sijaishuollon asiakkaita, sillä asiaa ei otettu millään tavalla esille. Näin kenellekään ei tullut ennakkoluuloja, ja mahdollistimme kaikille vapaan ja avoimen osallistumisen.

Koska teimme opinnäytetyötä yhteistyössä Helsingin kaupungin lastensuojelun toiminnallisen työn kanssa, haimme tutkimusluvan Helsingin kaupungilta. Valmiin opinnäytetyön lähetämme yhteistyökumppanille, ja he voivat vapaasti käyttää sitä oman työnsä tiedottamiseen ja näkyväksi tekemiseen. Opinnäytetyömme voi toimia tärkeänä esimerkkinä lastensuojelun toiminnallisen työn tärkeydestä.

Pyrimme koko opinnäytetyössä käyttämään mahdollisimman luotettavia ja tuoreita kirjallisia ja Internet lähteitä. Erityisesti Internet lähteiden kohdalla arvioimme tarkkaan, voiko sivustoa pitää luotettavana. Bofferoinnista ei ole olemassa monia kirjallisia lähteitä, joten olimme lähes kokonaan Internet lähteiden varassa. Sivustot ovat harrastajien ylläpitämiä ja lajista liikkuu paljon suullista tietoa harrastajien kesken. Pyrimme lukemaan monia eri lähteitä ja käyttämään tietoa, mikä pysyy muuttumattomana lähteiden välillä.

8.2 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Saimme opinnäytetyömme idean keväällä 2016. Halusimme tuottaa jonkin käytännönläheisen produktion, jossa kohderyhmänä ovat lastensuojelun asiakkaat. Idea bofferoinnista lähti siitä, että toinen meistä on harrastanut sitä pitkän aikaa, ja halusimme käyttää jotain toiminnallista menetelmää. Tarvitsimme opinnäytetyöllemme yhteistyökumppanin, ja etsimme sellaista Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden sivuilta. Ensimmäisenä ajatuksenamme oli ottaa yhteyttä yksittäisiin lastenkoteihin ja kysyä heiltä halukkuutta ottaa osaa projektiimme. Yksikään lastenkoti ei kuitenkaan suoraan innostunut ideastamme.

Otimme myös yhteyttä Helsingin kaupungin lastensuojelun toiminnallisen työpaikan koordinaattoriin. Tämä taho vaikutti kaikkein sopivimmalta yhteistyökumppanilta, sillä sen toimintaan kuuluu erilaisten ryhmien ohjaaminen lastensuojeluasiakkaille. Esittelimme ideamme boffaus-ryhmästä ja yhteistyötaho innostui asiasta, sillä heillä oli vielä tarvetta ryhmätoiminnalle heinäkuun lopulle. Sovimme aikataulut yhdessä, mutta ryhmän sisällöstä vastasimme itse.

Saimme yhteistyökumppanilta vapaat kädet toteuttaa oikeastaan mitä tahansa. Yksi vaihtoehto oli, että viimeisen ryhmänohjauksen olisimme pitäneet Helsingissä sijaitsevassa saarella, mutta valitettavasti suunnitelma ei toteutunutkaan päällekkäisten aikataulujen takia. Toisaalta oli mielekästä, että olimme kaikkina kertoina samassa paikassa, koska ryhmä kesti niin vähän aikaa. Paikan vaihtuminen olisi ehkä sekoittanut osallistujia.

Kesän 2016 aikana suunnittelimme ryhmien sisällön sekä kirjoitimme teoritietoa. Teoriatiedon hakemista vaikeutti bofferointiin liittyvän kirjallisuuden erittäin niukka määrä. Suurin osa lajiin liittyvästä tiedosta on sähköisessä muodossa, ja se on varsin hajanaisesti eri sivustoilla. Laji on vielä varsin harvinainen. Harrastuksessa on paljon suullista perinnettä, jota ei ole välttämättä dokumentoitu millään tavalla. Harvinaisemman lajin hyödyntäminen opinnäytetyössä kuitenkin toi siihen mielenkiintoisempaa sisältöä ja varmasti houkutteli myös osallistujia.

Teoritietoa etsiessämme törmäsimme seikkailupedagogiikka-käsitteeseen. Tutustuimme tarkemmin aiheeseen, ja huomasimme sen liittyvän luontevasti suunnittelussa olevaan bofferointiryhmäämme. Halusimme tuottaa lastensuojelun asiakkaille elämyksellisen ja erikoisen ryhmän. Suunnitteluvaiheessa tutustuimme seikkailupedagogiikkaa sekä ryhmätoimintaa käsittelevään teoritietoon, ja pyrimme hyödyntämään teoriaa suunnitteluprosessissa.

Käytännön toteutus ryhmällemme oli loppukesästä 2016. Keskityimme tänä aikana puhtaasti ryhmänohjaamiseen ja sen laatuun. Syksyllä kirjoitimme opinnäytetyön loppuun.

8.3 Ammatillinen kasvu

Sosionomin kompetensseihin kuuluu asiakastyön menetelmien ja työkäytäntöjen kehittäminen asiakaslähtöisesti, sekä kehittämishankkeiden suunnittelu, toteutus ja arviointi (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Koemme, että opinnäytetyön myötä olemme vahvistaneet näitä kompetensseja ja kehittyneet asiakaslähtöisen ja innovatiivisen asiakastyön ammattilaisina.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö on opettanut meille millaista on järjestää ja toteuttaa produktio yhteistyökumppanille, ja mitä kaikkea siinä pitää ottaa huomioon, kuten resurssit, aikataulut ja tuotannon näkyväksi tekeminen. Onneksenne pystyimme järjestämään tuotannon ilman minkäänlaista rahoitusta, sillä saimme varusteet omasta takaa ja yhteistyökumppani tarjosi meille tilat sekä välipalatuotteet. Opimme kuitenkin minkälaista suunnitelmallisuutta ja oman idean jalostamista tuotannon suunnitteluun ja toteuttamiseen vaatii.

Olemme oppineet millaista on kirjoittaa kirjallista raporttia tuotannosta, ja mitä sen eri vaiheisiin kuuluu. Jouduimme käymään läpi suuren teoretian, ja etsimään meille parhaat lähteet. Sopivien lähteiden löytäminen ei ollut helppoa. Tuoreimpia lähteitä joutui etsimään pitkiäkin aikoja.

Olemme molemmat olleet opiskelun alusta asti kiinnostuneita lastensuojelutyöstä. Lapsi- ja perhetyö on tullut tutuksi, sillä kummallakin meistä on takanaan lastenkodeissa suoritettuja harjoituksia ja työkokemusta. Halusimme tuottaa opinnäytetyönä jotain uutta ja erilaista, sekä pyrkiä hyödyntämään siinä omia vahvuksiamme ja mielenkiinnon kohteita. Opinnäytetyömme on esimerkki siitä, miten sosiaalialan työtä voi rikastuttaa käyttämällä monipuolisia ja ennestään tuntemattomia menetelmiä asiakastyössä.

Huomioimme työssä lasten ja nuorten vapaa-ajalla tapahtuvien aktiviteettien vähyden. Koimme harrastusryhmien tuovan monenlaista sisältöä lasten ja nuorten arkeen. Ryhmä on ensisijaisesti sosiaalinen tapahtuma, jossa tavataan ikätovereita ja luodaan suhteita. Ryhmistä saa myös paljon iloa ja se kehittää useita tai

toja, kuten liikunnallisuutta. Vakuutuimme toiminnallisen ryhmän vetämisen lastensuojelun asiakkaille olevan meille hyödyllinen opinnäytetyön aihe. Terapia- ja keskusteluryhmien rinnalle tarvitaan myös matalan kynnyksen harrasteryhmiä, ja päätimme ryhtyä tuottamaan sellaista.

Vastaavanlaista harrasteryhmää ei ole ennen järjestetty avohuollon asiakkaille. Harrastuksiin ja sosiaaliin suhteisiin tukeminen on osa lastensuojelun avohuollon tehtäviä, mutta varsinaisesti itse harrastusten järjestäminen ei ole. Oli hienoa, että pystyimme järjestämään ryhmän, ja tietysti opiskelijoina teimme sen kokonaan ilmaiseksi. Aluksi mietimme, että onko ryhmämme täysin turha ja irrallinen lasten ja nuorten palvelujärjestelmässä. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että jos vastaavanlaista toimintaa järjestetään enemmän ja pitkäkestoisemmin, lisääisi se lasten ja nuorten osallisuutta ja aktiivisuutta. Näin he myös ehkä todennäköisemmin osallistuvat muihin kuntouttaviin ja terapeuttisiin ryhmiin, jotka järjestetään samoissa tutuissa tiloissa, ja paikalla on kenties samoja tuttuja aikuisia sekä osallistujia. Ennalta ehkäisevien työmuotojen ja varhaisen tuen tarpeen tunnistaminen ja soveltaminen kuuluu sosionomin ammattitaitoon (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016).

Tehdessämme opinnäytetyötä huomasimme luovien ja epätavallisten menetelmien potentiaalin työskennellessä lasten ja nuorten kanssa. Aiomme tulevissa töissämme hyödyntää luovia menetelmiä ja ryhmätyöskentelyä mahdollisuuksien mukaan.

Sosionomin (AMK) kompetensseihin kuuluu asiakkaiden ja ryhmien tavoitteellinen, voimavaralähtöinen ja osallisuutta tukeva ohjaaminen (Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016). Emme ole kummatkaan tottuneita ryhmänohjaajia, joten tämä opinnäytetyö oli meillekin näiden taitojen opettelua ja kehittämistä. Opimme, että kaikkia suunniteltuja asioita ei ole mahdollista toteuttaa, ja ryhmää ohjatessa pitää pystyä joustamaan tarpeen tullen. Tilanteet voivat muuttua nopeastikin. Osallistujia voi joutua ohjaamaan usealla eri tavalla, ja ottaa huomioon kunkin osallistujan persoona, taidot ja kehityksen kohteet. Ohjaajien täytyy pystyä kannustamaan ryhmään osallistujia ja pitämään mielenkiintoa yllä. Pyrimme kehuaan osallistujia hyvistä yrityksistä ja suorituksista, ja toivotimme

tervetulleiksi seuraavillekin kerroille. Lasten ja nuorten kanssa työskenteleminen oli meille molemmille entuudestaan tuttua, joten kontaktin luominen heihin oli luontevaa. Koimme tärkeäksi, että osallistujat kokevat meidät rentoina ja mukavina ohjaajina, emmekä luoneet turhia auktoriteetteja. Juttelimme lasten ja nuorten kanssa heitä kiinnostavista asioista aina kun mahdollista, ja pyrimme osoittamaan heille, että olemme kiinnostuneita ja haluamme viettää heidän kanssaan aikaa.

8.4 Johtopäätökset ja kehittämisideat

Ohjaamamme bofferointi-ryhmä oli lyhyt kokonaisuus, jota voisi lähteä kehittämään pidempi kestoisemmaksi ja vakituiseemmaksi ryhmäksi. Ryhmä voisi toimia tehokkaammin, jos se järjestettäisiin kerran viikossa yhtämittaisen ryhmän sijaan. Ryhmä ei olisi yhtä uuvuttava fyysisesti, ja mielenkiinto toimintaa kohtaa pysyisi vahvemmin yllä, jos se toteutettaisiin harvemmin. Pitämämme bofferointiryhmä oli opinnäytetyö eikä samalla tavalla osa Helsingin kaupungin toiminnallista työtä, kuin yhteistyökumppanin pitämät ryhmät.

Vastaavanlaista toimintaa voisi järjestää avohuollon asiakkaille harrasteryhmänä, jonka tarkoituksena olisi aktivoida lapsia ja nuoria, sekä myös totuttaa ryhmiin osallistumiseen. Näin halukkuus osallistua terapeutiksiinkin ryhmiin kenties lisääntyisi. Toki on ymmärrettävää, että lastensuojelun avohuollon tehtäviin ei varsinaisesti kuulu harrastustoiminnan järjestäminen, eikä vastaavanlaiseen toimintaan välttämättä ole resursseja. Seikkailullisia menetelmiä voisi hyödyntää myös kaikenlaisissa ryhmissä siten, että ne ovat vain osa ryhmän sisältöä. Esimerkiksi terapeutin keskusteluryhmä voisi pitää yhden seikkailullisen ryhmäkerran, jossa tehdään jotain aivan muuta kuin tavallisesti. Tämä voisi avata ryhmään uusia näkökulmia ja synnyttää erilaista keskustelua.

Seikkailullisessa toiminnassa korostuu ryhmän merkitys ja vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojen kehittyminen. Mielekkäintä olisi, että jokainen ryhmäläinen sitoutuu toimintaan alusta loppuun. Koska opinnäytetyömme oli kestoltaan kovin lyhyt ja osallistujat olivat toisilleen sekä meille tuntemattomia, on hyvin vaikea arvioida

ryhmätyötaitojen kehitystä. Vastaavanlaista ryhmätoimintaa olisi mielekkäämpää järjestää joko pitkäkestoisemmin, tai ryhmälle, jonka jäsenet ovat jo tuttuja toisilleen, kuten saman lastenkodin asiakkaille tai koulu- ja harrasteryhmille. Jos osallistujat ovat entuudestaan tuntemattomia, vie tutustuminen niin paljon aikaa, että viikossa ei juurikaan ehdi tapahtua ryhmäytymistä. Jos taas tuttu ryhmä pääsee yhdessä seikkailemaan ja kehittämään ryhmätyötaitojaan, voi tuloksia syntyä jo viikonkin aikana. Opinnäytetyömme kaltainen ryhmätoiminta voisi sopia lastensuojelun lisäksi esimerkiksi nuorisotyöhön.

Opinnäytetyömme toimii myös esimerkkinä paitsi seikkailullisten menetelmien hyödyntämisestä lastensuojelussa, myös ylipäättään toiminnallisten menetelmien tärkeydestä. Ammattilaisen hyödyntäessä omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteita työssään tulee siitä monipuolisempaa ja mielekkäämpää. Kun työssä pääsee tekemään itseään kiinnostavia asioita, innokkuus tarttuu myös asiakkaaseen.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko 2016. Ryhmän merkitys. Viitattu 17.10.2016 <http://www.oppiportti.fi/op/ljn00219/do>
- Araneva, Mirjam 2016. Lapsen suojeleminen: toteuttaminen ja päätöksenteko: käsikirja lapsen asioista päättävälle. Helsinki: Talentum Pro.
- Beckett, Chris 2007. Child Protection- an introduction. London: SAGE Publications.
- Heino, Tarja 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos, 52–75.
- Helsingin kaupunki i.a. Lastensuojelun toiminnallinen työ. Viitattu 9.5.2016. <http://www.hel.fi/www/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=3364>
- Innanen, Jukka 2010. Ryhmänohjaus estämään nuorten syrjäytymistä. Tampere: Jukka Innanen.
- Johnson, David & Johnson, Frank 2014. Joining Together Group Theory and Group Skills. Essex: Pearson Education Limited.
- Kallio, Kirsi Pauliina; Stenvall, Elina; Bäcklund, Pia & Häkli, Jouni 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen välineenä. Teoksessa Jukka Reivinen & Leena Vähäkylä (toim.) Ketä Kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 69–96.
- Karppinen, Seppo J. A. & Latomaa, Timo 2015. Seikkailun elämyksiä III: Suomalainen seikkailupedagogiikka. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Karppinen, Seppo J.A. 2005. Seikkailullinen vuosi haastavassa luokassa: etnografinen toimintatutkimus seikkailu- ja elämyspedagogiikasta. Oulu: Oulun yliopiston kirjasto.
- Kataja, Jukka; Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! : Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kataja, Jukka; Jaakkola, Timo & Liukkonen, Jarmo 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kivelä, Valtteri & Lempinen, Juha 2010. Arki hallintaan: Nuorten ryhmätoiminnan ohjaaminen. Turku: Kota - lasten ja nuorten hyvinvointi ry.
- Lastensuojelulaki 2007/417
- Lastensuojelun käsikirja 2014. Työmenetelmät. Viitattu 6.5.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat>
- Lastensuojelun käsikirja i.a. Lastensuojelun tilastoa. Viitattu 21.11.2016.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ajankohtaista/lastensuojelu-thl-/lastensuojelun-tilastoa>
- Levamo, Pauliina 2007. Omaa elämää etsimässä. Tutkimus ryhmämuotoisen sosiaalityön mahdollisuuksista tukea nuorten itsenäistymistä. Teoksessa Alpo Heikkinen, Pauliina Levamo, Maaret Parviainen & Aili Savolainen (toim.) Näe minut - kuule minua. Kokemuksia ryhmästä. Helsinki. Heikki Waris -instituutti, 69–157.
- Malekoff, Andrew 2014. Group work with adolescents, third edition: principles and practice. New York: The Guilford Press.
- Nurmi, Jan-Erik; Ahonen, Timo; Lyytinen, Heikki; Lyytinen, Paula; Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: WSOY
- Pasanen, Timo 2000. Elämyspedagogiikasta ja terapiasta käytöshäiriön hoidossa. Teoksessa Kaisa Tervonen-Arnkil (toim.) Vaikeahoitoisten lasten ja nuorten hoitomenetelmiä lastensuojelulaitoksissa. Sijais- huollon neuvottelukunnan julkaisuja 16. Helsinki: Lastensuojelun- keskusliitto, 61–70.
- Pulkamo, Hannele 2008. Seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka nuorisotyössä: vallan väline vai osallisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen menetelmä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä - Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 496–520.
- Ranne, Kaarina 2009. Ryhmät, ryhmädynamiikka ja tutkivan oppimisen prosessin johtaminen. Teoksessa Henna Heinilä, Pekka Kalli & Kaarina Ranne (toim.) Tutkiva oppiminen ja pedagoginen asiantuntijuus. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu: Okka säätiö, 42–60.
- Räty, Tapio 2015. Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

- Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit 2016. Viitattu 17.10.2016.
<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Sosiaalihuoltolaki 2014/1301
- Sotahuuto i.a./a. Mitä on boffaus? Viitattu 4.5.2016. <http://sotahuuto.fi/mita>
- Sotahuuto i.a./b. Sääntötiivistelmä. Viitattu 4.5.2016. <http://sotahuuto.fi/saanto-tiivistelma>
- Sotahuutowiki i.a./a. Rivitaistelu. Viitattu 30.8.2016. <http://wiki.sotahuuto.fi/index.php/Rivitaistelu>
- Sotahuutowiki i.a./b. Nousevat respat. Viitattu 30.8.2016 http://wiki.sotahuuto.fi/index.php/Nousevat_respat
- Sotahuutowiki i.a./c Vampirismi. Viitattu 30.8.2016 <http://wiki.sotahuuto.fi/index.php/Vampirismi>
- Sotahuutowiki i.a./d. N-hengen respaus. Viitattu 30.8.2016 http://wiki.sotahuuto.fi/index.php/N-hengen_respaus
- Telemäki, Matti & Bowles, Steve 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö osa 1. Kajaani: Kajaanin Opettajankoulutusyksikkö.
- Terveystieteidenhuoltolaki 2013/1326
- Viinamäki, Leena 2010. Sosionomin ammatti ja työ 2010-2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomien (AMK ja ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A: raportteja ja tutkimuksia 3/2010.
- Välimäki, Ossi 2015. Boffauksen perusteet. Viitattu 25.09.2016.
<https://drive.google.com/file/d/0B3XLXvvcrZzteGdHY0pDS09IQkU/view>

LIITE 1: Mainos ryhmätoiminnasta

TERVETULO A TUTUSTUMAAN BOFFAUKSEEN!

**BOFFAUS ON KESKIAIKAISTA KAMPPAILUA
PEHMUSTETUIN MIEKKOIN JA KILVIN. TOIMINTA ON
HAUSKAA EIKÄ VAADI AIEMPAA KOKEMUSTA!**



**Isoniitynkatu 7 , 00520 Helsinki
25.07.2016 - 29.07.2016 KLO: 13 - 15**

**RYHMÄ TOTEUTETAAN OPISKELIJOIDEN
OPINNÄYTETYÖNÄ. LISÄTIEDOT JA ILMOITTAUTUMISET
30.06.2016 MENNESSÄ:**

Ilari Rautiainen

Roosa Rätty

Ikäsuositus 12->

LIITE 2: Ryhmänohjauskertojen rakenne

Ryhmänohjauskerta 1
Tavoitteet: tutustuminen ja bofferoinnin alkeet
1. Esittäytymiset ja kuulumisten vaihto
2. Bofferoinnin sääntöjen läpikäyminen
3. Varusteiden tarkastus
4. Alkulämmittely ja ohjattu venyttely
5. Miekalla lyöntitekniikoiden opettelu
6. Kilvellä torjumistekniikoiden opettelu
7. Juomatauko
8. Taisteluharjoituksia ryhmissä
9. Loppukokoontuminen, varusteiden siivous
10. Palaute, tunnelmakierros ja välipala

Ryhmänohjauskerta 2
Tavoitteet: perusmiekkatekniikat ja uuden asees esittely ja perustekniikat
1. Esittäytymiset ja kuulumisten vaihto
2. Bofferoinnin sääntöjen kertaaminen
3. Varusteiden tarkastus
4. Alkulämmittely ja ohjattu venyttely
5. Miekalla pistämisen tekniikoita
6. Pistotekniikoiden harjoittelua pareittain
7. Juomatauko
8. Uuden asees esittely: Glaive
9. Tekniikat glaivella taisteleamiseen
10. Tekniikat glaivea vastaan taisteleamiseen
11. Kaksintaisteluita glaivejen kanssa
12. Rivitaisteluita glaivet mukana
13. Vampirismi-harjoite
14. Loppukokoontuminen, varusteiden siivous
15. Palaute, tunnelmakierros ja välipala

Ryhmänohjauskerta 3
Tavoitteet: ryhmätoiminnan opettelu, tekniikoiden soveltaminen ja uusien harjoitteiden sisäistäminen
1. Esittäytymiset ja kuulumisten vaihto
2. Bofferoinnin sääntöjen kertaaminen
3. Varusteiden tarkastus
4. Alkulämmittely ja ohjattu venyttely
5. Manala-harjoite
6. Vampirismi-harjoite
7. Juomatauko
8. Lipunryöstö-harjoite
9. Loppukokoontuminen, varusteiden siivous
10. Palaute, tunnelmakierros ja välipala

Ryhmänohjauskerta 4
Tavoitteet: rakentaa toimiva ja turvallinen bofferimiekka
1. Esittäytymiset ja kuulumisten vaihto
2. bofferimiekan rakenteen esittely
3. ohjattua miekan valmistusta
4. miekkojen koristelu
5. Loppukokoontuminen, varusteiden siivous
6. Palaute, tunnelmakierros ja välipala

Ryhmänohjauskerta 5
Tavoitteet: liikkeiden ja eleiden merkityksen ymmärtäminen boffauksessa, heittokeihään perustekniikat, ryhmän lopetus
1. Esittäytymiset ja kuulumisten vaihto
2. Varusteiden tarkastus
3. Alkulämmittely ja ohjattu venyttely
4. Liikkumisharjoituksia
5. Eleiden ja rytmin hallintatekniikoita
6. Vampirismi-harjoite
7. Juomatauko
8. Uudeen aseeseen esittely: heittokeihäs
9. Rivitaistelu-harjoite, heittokeihäät mukaan
10. Kaksintaisteluita
11. Juomatauko
12. Lipunryöstö-harjoite
13. Loppukokoontuminen, varusteiden siivous
14. Palaute, tunnelmakierros ja välipala

LIITE 3: Lomake kirjallista palautetta varten

PALAUTE BOFFEROINTIRYHMÄSTÄ

Ikä: _____

Osallistuin _____ kertaa bofferointiryhmään

Mikä oli ryhmissä mukavinta?

Mistä en pitänyt?

Mitä olisin toivonut vielä lisää?

Palautetta ohjaajille:

Bofferoinnin pelejä ja harjoitteita

Rivitaistelu

Rivitaistelussa osallistujat jaetaan kahteen mahdollisimman tasaiseen ryhmään ja muodostetaan kaksi riviä vastakkain. Aloitusmerkistä taistelijat saavat luvan liikkua ja tarkoituksena on päihittää vastapuolen rivi. Puoli joka saa pudotettua vastustajan kaikki taistelijat voittaa. Tästä on harjoitteesta voidaan tehdä variaatioita muuttamalla käytettävää pelialuetta. Liikuntasalissa on mahdollista esimerkiksi rajata teipillä liikkumiseen sallittu alue. Kaksi solaa nimisessä variaatiossa liikuntasalissa rajoitetaan taistelualue salin reunoille. Joukkueet aloittavat vastakkaisista nurkista.

Nousevat respawnit

Nousevat respawnit -nimisessä harjoitteessa taistellaan samantapaisesti kuin rivitaistelussa tai vapaamuotoisessa taistelussa. Erona on joukkueiden respawn-pisteet joilla pelissä pudonnut taistelija voi palata "kuolemasta" takaisin peliin. Pisteiden määrä sovitaan ennen taistelua ja yksittäinen taistelija voi kuoltuaan käydä lunastamassa itsensä takaisin peliin sovittun respawn-pisteen kautta. Esimerkiksi kiertämällä puun tai koskemalla sovittua pistettä pelikentällä. Yksinkertainen, mutta tehokas harjoite paitsi ottelukunnon kohentamiseen, myös uudelleenjärjestäytymiseen taistelun tiimellyksessä. Pisteitä voi jakaa taisteluiden jälkeen tasapainottamaan joukkueita tai tuomaan haastetta taisteluun

Vampirismi

Vampirismi on kevytmielinen harjoite, joka soveltuu sekasortoisen tilanteen harjoitteluun. Taistelijat aloittavat ringistä sen verran kaukana toisistaan etteivät ole välittömässä taisteluetäisyydellä. Alkutilanne lähtee kaikki vastaan kaikki periaatteella. Kun yksittäinen taistelija saa toisen tapetuksi liittyy päihitetty pelaaja päihittäjän joukkueeseen. Tilanteet vaihtuvat nopeasti joukkueiden muotoutuessa uudelleen ja uudelleen. Peli päättyy lopulta siihen kun kaikki pelaajat ovat samassa joukkueessa.

Manala

Manala on harjoite jossa osallistujat jaetaan yhtä suurin ryhmiin. Esimerkiksi 5 kappaletta kolmen hengen ryhmiä. Harjoitteessa on loputtomat respawn-pisteet ja kuolleessaan taistelija siirtyy respawn-paikalle. Kun respawn-paikalla on kolme taistelussa kuollutta taistelijaa tulee heistä uusi joukkue ja he siirtyvät takaisin taistelukentälle. Näin ollen päihitettyistä pelaajista muodostuu uudelleen ja uudelleen joukkueita, jotka siirtyvät takaisin taisteluun. Joukkueen muuttuvat koko ajan ja vaarana on sekoittaa omat ja vastustajat jos joukkueiden jäsenet eivät pysy tiiviissä joukossa. Harjoite päättyy sovittun aikamäärän jälkeen tai kunnes taistelijat väsyvät.

Erilaisia bofferointiharjoitteita ja pelejä voi myös vapaasti soveltaa ja keksiä lisää. Erilaiset versiot lipunryöstöistä ja kukkulankuninkaista ovat helposti toteutettavissa ja erityisesti nuorempien harrastajien mieleen. Toimintaan osallistuvien määrä määrittää myös minkälaisia harjoitteita on mahdollista toteuttaa mielekkäässä mittakaavassa.